

NINA • NIKU

ÅRSMELDING 1995

NINA årsmelding

99VG07783

NINA-NIKU

NINA · NIKU, Biblioteket

Redaksjon: *Tor B. Gunnerød*
Produksjon: *HG Jürgens*
Trykk: *Wennbergs Trykkeri AS*
Trykt på miljøpapir
05/96/800
ISBN 82-426-0683-8

Omslagsbildet:
Fra den norske Antarktisk-ekspedisjonen 1993/94.
Foto: *Svein-Håkon Lorentsen*

99VG07783
2012/96
99VG07783

Et viktig politisk virkemiddel

1995 har vært et år preget av positiv utvikling og motbør på samme tid. NIKU kan se tilbake på det første driftsåret og er stadig i etableringsfasen. NINA har særlig vært preget av oppfølging av evalueringsrapporten fra året før. Tilstrømming av de økonomiske rammebetingelsene har imidlertid redusert vår faglige handlefrihet og dermed også vår mulighet til å skaffe fram den kunnskapen som myndighetene trenger. Og forskningsbasert kunnskap trengs mer enn noen gang.

Det er min påstand at de aller fleste avtaler, konvensjoner og tiltak i miljøpolitikken bygger på kunnskap som forskningen har skaffet til veie. Tenk bare på sur nedbør, klimaendringer, truede arter, biologisk mangfold, forvaltning av vilt- og fiskeresurser osv. Det er faktisk også slik at forskningen i mange tilfeller har gått foran og avdekket problemer som i ettertid er havnet på den politiske dagsorden. Dagens manglende vilje til å bruke «føre var»-prinsippet i praktisk politikk fører blant annet til at tvilen ikke kommer miljøet til gode. Man vil ha beviser. Det er også en viktig grunn til at det behøves håndfast, forskningsbasert kunnskap om mulige miljøskader.

Vi som representerer forskningsmiljøene har selv et ansvar for å bidra til at dette skjer, og kan antagelig gjøre det best ved å formidle nye og nyttige forskningsresultater. Samtidig er det særlig viktig å overbevise om at den langsiktige forskningen er et helt avgjørende fundament for matnyttige resultater. Det finnes ikke noe slikt som et forsknings supermarked hvor en kan

Foto: ANNE E.T. WINTERTHUN

plukke resultater fra hyllene akkurat når de trengs. Resultatene kommer nesten alltid etter mange års arbeid. Det er også dette som danner basis for at forskningen kan lage kortsiktige utredninger som er meningsfylte: Det skal som regel en møysommelig oppbygd kompetanse til for å lage en god og kort oppdragsrapport.

Apropos langsiktig perspektiv: noe av det viktigste vi driver med for å skaffe fram kunnskap til myndighetene, er langsiktig miljøovervåking. Lange observasjonsstudier er i praksis den eneste sikre metoden for å skaffe oss innsikt med hensyn til status og utviklingstendenser i miljøet. Det kan dreie seg om langsiktige målinger av klimaet, luftkvalitet, surhet i vann, utvikling av vilt-, fisk- og fuglebestander osv.

Til tross for at de lange tidsserier er av uvurderlig betydning for å avsløre miljøtrusler tidlig nok, så er det påfallende å konstatere at miljøovervåkingen ennå ikke har fått den plass den fortjener. Ofte anlegger forvaltningen et altfor kortsiktig perspektiv. En bestand kan overvåkes mens den er på et lavmål. Straks den viser tegn til bedring vil man gjerne kutte ut, uten tanke på at vi kan ha å gjøre med langsiktige menneskeskapte endringer som kan kamufleres av naturlige svingninger i et kort tidsrom.

Betydningen av langtidstudier illustreres særlig godt i dag når vi ser at flere ledende forskningsmiljøer er på febrilsk jakt etter lange serier som grunnlag for å se på mulige sammenfall i miljø- og bestandsutvikling på global basis. I NINA har vi heldigvis endel slike uerstattelige lange serier, ikke på grunn av ønske fra myndighetene, men fordi enkeltpersoner har vært «føre var». Dette er ingen god situasjon. Miljøovervåking må tas på alvor av myndighetene, slik at vi kan se når naturens varsellamper blinker. Forøvrig dreier det seg ikke bare om natur. Det er også et påtrengende behov for å få til et opplegg om overvåking av våre kulturminner, slik at vi kan følge tilstand og utviklingstendenser over tid.

Trondheim, 10. april 1996

Karl Baadsvik
adm. direktør

Innhold

Dette er NINA•NIKU 1995	4	Med NIKU i Afrika	16	Konferansebidrag (utvalg)	7
Fra styrets beretning	5	Biodiversitet i skog	17	Fakta-ark (NINA•NIKU)	9
Regnskap	8	Miljøundersøkelser i Laos	18	Diverse	10
Faglige høydepunkter i 1995	9			<i>NIKU</i>	
Informasjon og samfunnskontakt	11	<i>Tillegg</i>		Vitenskapelige publikasjoner	10
<i>Tema</i>		Publikasjonsliste 1995		Oppdragsmeldinger og andre rapporter	11
Nytt lys over eldre steinalders levevis	12	<i>NINA</i>		Populærvitenskapelige publikasjoner	11
Hvitkinngjess i Arktis	13	Vitenskapelige publikasjoner	1	Konferansebidrag (utvalg)	12
Madonnaen fra Vallset	14	Oppdragsmeldinger og andre rapporter	4	Diverse	12
Kystselenes habitatbruk - landskapsøkologi under vann	15	Populærvitenskapelige publikasjoner	6		

Dette er NINA•NIKU 1995

Hva er NINA•NIKU?

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning (NINA•NIKU) består av de to instituttene Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Stiftelsen ble etablert i 1994 og har sin hovedadministrasjon i Trondheim. NINA har ansatte i Trondheim, Oslo, Tromsø og ved NINAs forskningsstasjon for ferskvannsfisk på Ims utenfor Stavanger. NIKU har ansatte i Oslo, Tønsberg, Bergen, Trondheim og Tromsø.

NINA ble etablert av Staten ved Miljøverndepartementet den 1.9.1988 ved å skille forskning og forvaltning i Direktoratet for naturforvaltning og organisere forskningsdelen sammen med NAVFs Program for anvendt økologisk forskning (Økoforsk). På samme måte ble NIKU opprettet den 1.9.1994 ved å skille forsknings-, konserverings- og dokumentasjonsvirksomheten samt de arkeologiske utgravningene i middelalderbyene Oslo, Bergen, Tønsberg og Trondheim ut fra Riksantikvaren. NINA har hovedkontor i Trondheim, NIKU i Oslo.

Stiftelsens formål

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning skal

- være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen anvendt økologi/-naturforskning og kulturminneforskning
- fremme og utføre langsiktig, kompetanseoppbyggende forsknings- og utviklings-

arbeid innen naturforvaltningens og kulturminneforvaltningens hovedfelter

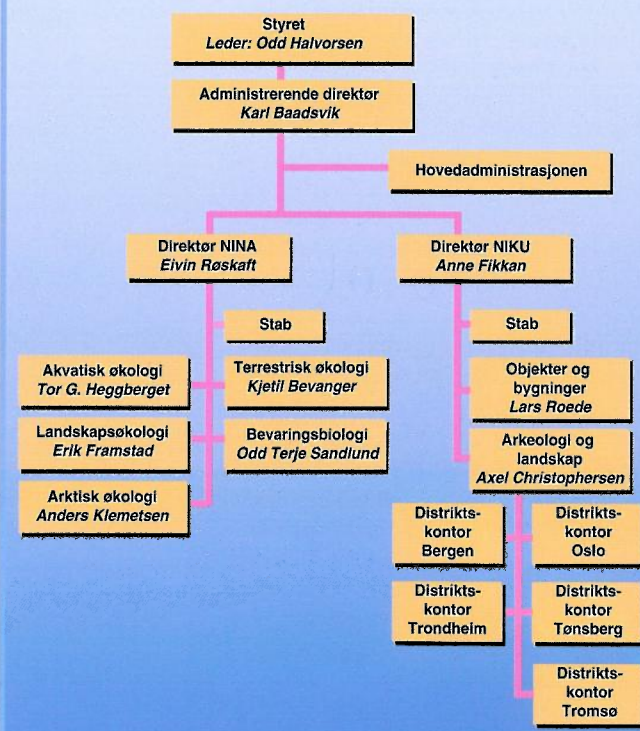
- på oppdragsbasis utføre forskning og forestå undersøkelser, utredning og rådgiving for naturforvaltningen, kulturminneforvaltningen og andre brukere, herunder også dokumentasjon og konservering
- arbeide for at erfaringer og forskningsresultater innen anvendt økologi og kulturminnevern gjøres kjent på en slik måte at de kan bli nyttiggjort i praksis
- bidra til medarbeidernes faglige utvikling og dyktiggjøre dem for innsats innenfor og utenfor stiftelsen.

Stiftelsens faglige tyngdepunkter

NINA har sitt faglige tyngdepunkt i studier av arter, populasjoner og samfunn knyttet til land, ferskvann og kystnære områder. Dette omfatter

- Biologisk mangfold
- Bærekraftig høsting av fornybare vilt- og fiskebestander

NINA•NIKUs organisasjon pr. 15.5.96

økologi og økologiske effekter av fragmentering

NIKUs kompetanse er spesielt knyttet til

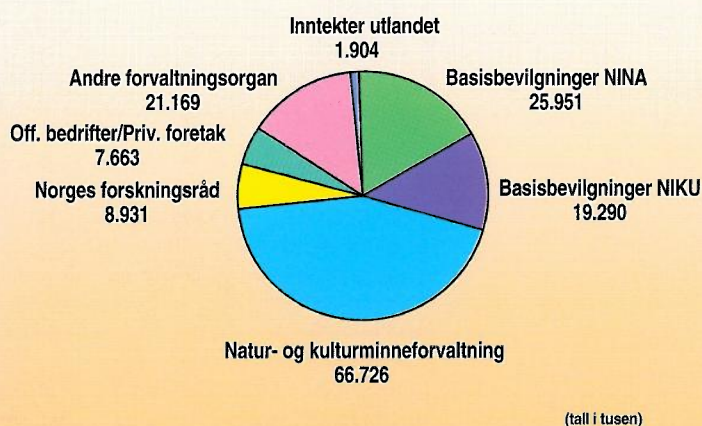
- Arkeologiske utgravninger
- Norske middelalderbyer
- Landskap som kulturminner
- Bygningsantikvarisk forskning
- Konservering, restaurering og fotodokumentasjon
- Arkeologiske støttefunksjoner, herunder humanosteologi, animalosteologi og paleobotanikk
- Kulturminneregistre

Begge instituttene har betydelig kompetanse innen konsekvensanalyser ved ulike former for naturinngrep. Stiftelsen er også aktiv i anvendelse og utvikling av kompetanse knyttet til norsk bistandsarbeid i utviklingsland og i Øst-Europa.

Oppdragsgivere

Som det fremgår av figuren til venstre, utgjør fortsatt offentlige forvaltningsorgan og bedrifter, og Norges forskningsråd, over 95 prosent av stiftelsens finansiering.

NINA•NIKUs omsetning inklusiv basisbevilgning 1995

- Studier av truede arter og bestander, herunder store rovdyr
- Forurensninger, herunder sur nedbør, tungmetaller og radioaktivitet
- Vernekriterier og verneplaner for naturområder
- Konsekvensanalyser og tiltak ved ulike naturinngrep
- Landskaps-

Fra styrets beretning

Både utvikling og motbør

Året 1995 har vært preget av arbeidet med å utvikle stiftelsen organisatorisk, faglig og økonomisk etter en konsernmodell med to institutter. NIKU har vært gjennom sitt første hele driftsår, og i NINA har særlig oppfølging av anbefalingene i evalueringsrapporten fra 1994 stått sentralt.

Arbeidet med institusjonsutviklingen har etter styrets syn hatt god framdrift. NIKUs infrastruktur er praktisk talt ferdig utbygd, hovedadministrasjonen er reorganisert og tilpasset ny struktur, og i NINA er det lagt ned en stor innsats i alle ledd for å følge opp evalueringen, faglig og økonomisk.

Økonomisk og markedsmessig har imidlertid 1995 vært et svakt år for stiftelsen. Særlig bekymringsfullt er det store driftsunderskuddet i NINA. En viktig årsak i denne sammenheng er sviktende inntekter fra de offentlige brukerne som utgjør ca. 95 prosent av stiftelsens marked. Ved etableringen forutsatte myndighetene at stiftelsen skulle ha en høy, stabil basisbevilgning som følge av den spesielle historiske bakgrunnen for instituttene NINA og NIKU. Det kan nå konstateres at de økonomiske løfter ikke er innfridd. Stiftelsen selv må og kan tilpasse seg endrede rammebetingelser. Det er likevel nødvendig at staten styrker det økonomiske fundamentet for at NINA•NIKU skal kunne være et stabilt, godt kompetansesenter for forvaltningen og en trygg arbeidsplass.

Organisasjon og personale

I NINA•NIKU ble det utført tilsammen 237 årsverk i 1995, fordelt med 133 i NINA, 76 i NIKU og 28 i hovedadministrasjonen. Pr. 31.12.95 var det 230 ansatte i stiftelsen, en økning på 2,2 prosent fra forrige årsskifte. Økningen har i all hovedsak skjedd i NIKU, mens staben i NINA og hovedadministrasjonen har vært meget stabil i perioden.

Andelen kvinner i NINA•NIKU er økt fra 36,7 prosent til 39,1 prosent i løpet av 1995. Andelen kvinner i vitenskapelige stillinger har i NINA vært stabil på 10 prosent, mens den er økt fra 43 prosent til 50 prosent i NIKU i samme tidsrom. Styret regner med at kvinneandelen av vitenskapelige stillinger fortsatt vil øke.

Beretningsåret har i stor grad vært preget av

H.M. Kong Harald legger ned grunnsteinen til den nye Erkebispegården i Trondheim 12. januar 1996 etter at riksantikvaren og senere NIKU hadde avsluttet fem års utgravninger i september 1995.

Foto: BRUCE SAMPSON

organisatoriske tilpasninger og endringer. I NINA ble antall fagavdelinger redusert fra seks til fem, som del av evalueringsoppfølgingen. I tillegg ble det blant annet iverksatt en rekke tiltak for å fremme gruppesamarbeid og faglig samarbeid på tvers av linjenehetene.

NINA har fulgt opp evalueringsrapportens anbefalinger på en tilfredsstillende måte. Dette er også uttrykt fra Norges forskningsråd. Uten skikkelig oppfølging fra blant annet Miljøverndepartementet og forskningsrådet vil mange NINA-interne tiltak ha svært begrenset verdi.

NINAs Østlandsavdeling flyttet inn i nyoppussede lokaler i Dronningensgt. 13 i Oslo i november. Avdelingen er dermed samlet geografisk. Styret ser det ellers som viktig å opprettholde gode faglige forbindelser med Norges Landbrukshøgskole og Universitetet i Oslo, også etter flyttingen.

NIKUs to avdelinger ble etablert i beretningsåret, med tiltredelse av forsknings-sjefer henholdsvis 1. april og 1. september.

Det administrative samarbeidet med hovedadministrasjonen i Trondheim har hatt en god utvikling.

Et strammere år for NINA

Den faglige virksomheten i NINA resulterte i 481 publikasjoner, og publikasjonsutviklingen de siste årene illustreres i følgende tabell:

Kategori/år	1995	1994	1993	1992
Vitensk. publikasjoner	150	127	107	103
Utredn. og oppdragsmeld.	97	154	156	137
Populærvitensk. artikler	83	132	86	98
Konferansebidrag	106	160	121	127
Fakta-ark	26	30	32	29
Diverse publikasjoner	19	23	30	21
Sum	481	626	532	515

Antall vitenskapelige publikasjoner tilsvarende nærmere to pr. FoU-årsverk. Styret er fornøyd med NINAs faglige produksjon. Fire NINA-forskere avla doktorgraden i 1994, og pr. 31. desember 1995 hadde 52 prosent av de vitenskapelig ansatte doktorgrad.

Det er ingen store endringer i forhold til tidligere år når det gjelder hovedgruppen av NINAs oppdragsgivere. Nærmere 95 prosent av inntektene kommer fra det offentlige, med Direktoratet for naturforvaltning

Fra styrets beretning

som den største oppdragsgiver. I 1995 har det vært en merkbar økonomisk innstramning i miljøforvaltningen, noe som igjen har gjort det vanskeligere for NINA å få prosjekter, særlig langsiktige. På oppdragsmarkedet for øvrig er det en økende tendens til sterkere konkurranse med hensyn til konsekvensutredninger. Her ligger det en betydelig utfordring å videreutvikle det potensialet som ligger i stiftelsen innen markedsføring og salg.

Den bistandsrettede satsingen i NINA begynte for alvor å bære frukter i 1995. Det er grunn til å være godt fornøyd med utviklingen på dette feltet, og til å ha forventninger om økning i virksomheten også i årene som kommer.

Satsingen med ny avdeling i Tromsø og deltagelsen i Polarmiljøsentret har på den annen side ikke hatt den forventede progresjon i 1995. Det er likevel grunn til å ha forventninger om en reell økning i forsknings-satsingen og mulighetene på oppdragsmarkedet.

Den faglige virksomheten i NINA har for øvrig vært preget av avslutning og rapporteringsarbeid for første generasjon av instituttprogrammer. Samtidig har det vært lagt ned en betydelig innsats i å utvikle nye strategiske programmer.

Utviklingen av NINAs internasjonale virksomhet har hatt god framgang i beretningsåret. Foruten bistandssiden er det særlig grunn til å framheve at instituttet ble medlem av konsortiet som danner temasentret for naturvern under det europeiske miljøbyåret (EEA). Temasentret vil blant annet stå sentralt når det gjelder å rapportere om status og utviklingstendenser for biologisk mangfold i Europa.

NIKUs første driftsår

Etableringen av NIKUs infrastruktur ble på det nærmeste er fullført i løpet av 1995. Det tok imidlertid noe lengre tid enn forutsatt å få bemannet forskningssjefstillingene for de to avdelingene i NIKU. Lokalene for NIKUs hovedkontor i Oslo er på det nærmeste ferdig innredet, og distriktskontorene har tilfredsstillende fasiliteter.

NIKUs første driftsår resulterte i følgende skriftlige produksjon:

NINAs Østlandsavdeling, nå Avdeling for landskapsøkologi, flyttet i november 1995 fra Ås og Blindern til nyoppussede lokaler i Dronningens gate 13 i Oslo, i bygningsmessig fellesskap med NIKU. Kontorene har en spennende og variert utforming i en kombinasjon med blant annet bjelker fra gammel tid og moderne innredning. Her sees forskningssjef Erik Framstads kontor.

Foto: TOR B. GUNNERØD

Kategori	
Vitenskapelige publikasjoner	31
Utredninger og oppdragsmeldinger	13
Populærvitenskapelige artikler	40
Konferansebidrag	50
Fakta-ark	1
Diverse publikasjoner	3
Sum	138

Styrking av NIKUs forskningsprofil har vært en høyt prioritert oppgave i beretningsåret, og fra opprettelsen og til utgangen av 1995 har andelen forskere i staben økt fra 19 til 37 prosent. Arbeidet med å utvikle NIKUs strategiske instituttprogrammer kom også godt i gang, blant annet i samarbeid med andre forskningsinstitusjoner, Riksantikvaren og Norges forskningsråd. Styret ser det som meget viktig å få etablert forskningsprogrammer med problemstillinger som blant annet reflekterer at Kulturminnevernet inngår som en integrert del av det moderne miljøvernet. For øvrig er det grunn til å være fornøyd med at NIKU har fått god uttelling på sine søknader til Forskningsrådet allerede i det første driftsåret.

Ved utgangen av beretningsåret er det fort-

satt ingen formell avklaring på om NIKU kan foreta arkeologiske utgravinger. Det er svært bekymringsfullt at denne saken ennå ikke er avklart, desto mer som styret satte som en klar forutsetning for å innlemme NIKU i stiftelsen at gravetillatelse ble gitt. Utgravningene i middelalderbyene går imidlertid som forutsatt, fordi dette er Riksantikvarens ansvar, der NIKU er delegert den utøvende funksjon.

1995 har vært et første driftsår med store utfordringer for NIKU-personalet i det å utvikle nye og nødvendige holdninger, tenkemåter og rutiner i et oppdragsforskningsinstitutt. Det har vært en positiv utvikling i så måte i løpet av året for de aller fleste, men dette er en prosess som må videreføres.

Riksantikvaren har vært NIKUs største og viktigste oppdragsgiver i 1995. Slik vil det også være i overskuelig framtid. Styret konstaterer dessuten at det har vært en gledelig utvikling på oppdragsmarkedet for konserveringsvirksomheten, mens det har vært tyngre å komme inn på markedet for konsekvensutredninger.

Utadrettet formidling har stått i fokus i hele

Fra styrets beretning

stiftelsen i 1995, men særlig i NIKU. De ansatte har gode tradisjoner med hensyn til populærvitenskapelig formidling. Styret noterer seg med tilfredshet at dette ble videreført i 1995, blant annet gjennom medieoppslag, foredrag, utstillinger og andre publikumsarrangementer.

Økonomi

Stiftelsens egenkapital ble i 1995 redusert med kr. 35.000, og er ved årets utgang 43,2 mill. Av dette utgjør grunnkapitalen 30,0 mill.

Omsetningen i 1995 var på 147,821 mill. kroner, en økning på 31,7 mill. fra 1994. NIKUs andel av den samlede omsetningen er 47,5 mill. kroner, en økning på 30,0 mill. Dette skyldes i alt vesentlig at NIKU ble etablert 1.9.1994 og dermed bare var i drift i siste tertial.

Stiftelsen fikk i 1995 et driftsunderskudd på 1,858 mill. kroner. Netto finansinntekter ble 1,823 mill. kroner. Underskuddet på kr. 35.000 er dekket av fri egenkapital, opparbeidet gjennom tidligere års overskudd.

Årets økonomiske resultat er svakt, og det trengs etter styrets oppfatning en vesentlig forbedring i stiftelsens økonomi allerede fra 1996. Det er særlig påkrevet på kort sikt å oppnå driftsoverskudd i NINA. NIKU har en stor utfordring i å tilpasse kompetansen enda bedre til oppdragsgivere/market. Stiftelsens administrative kostnader må holdes nede.

Perspektivene framover

Med utvidelsen av stiftelsen er det en klar ambisjon at NINA•NIKU skal bidra til å fremme en bredere og mer tverrfaglig orientert miljøvernforskning. Miljøproblemenes karakter krever i økende grad en slik tilnærming, og for stiftelsen er også tverrinstitu-

sjonelt samarbeid en sentral strategi i årene framover. Internt i stiftelsen er det lagt et godt grunnlag gjennom en utredning av potensialet for tverrfaglig samarbeid.

Forvaltningen av kulturminner og fornybare biologiske ressurser krever betydelig ny forskningsbasert kunnskap i årene framover. Etter styrets syn er dette kunnskap som krever langsiktig FoU-arbeid og som bare det offentlige kan betale. På bakgrunn av dette er det bekymringsfullt at basisbevilgningene både for NIKU og NINA ble kraftig beskåret ved budsjettbehandlingen sist høst, noe som også er i strid med myndighetenes forutsetninger da instituttene ble opprettet.

Økonomisk sett er stiftelsen nå i en situasjon hvor inntjeningen er for dårlig, og våre viktigste oppdragsgivere opplever økonomiske innstramminger. Etter styrets oppfatning må det til en vesentlig forbedring av stiftelsens økonomi de nærmeste årene. Dette innebærer en kraftig utfordring for alle i organisasjonen og vil kreve faglig nytenkning, offensiv markedsføring, kombinert med kostnadsreduksjoner.

Styrets sammensetning

Oppnevnt av Miljøverndepartementet 20. mai 1995

Professor Odd Halvorsen, Universitetet i Oslo (leder)
Vara: professor Rolf Anker Ims, Universitetet i Oslo

Miljødirektør Gerd Halmø, Statoil (nestleder)
Vara: avd.direktør Bjørn Wold, NVE

Professor Einar Niemi, Universitetet i Tromsø
Vara: professor Ingvild Øye, Universitetet i Bergen

Direktør Peter Johan Schei, Direktoratet for naturforvaltning, til 1.9.95
Direktør Stein Lier Hansen, Direktoratet for naturforvaltning, fra 1.9.95
Vara: avd.direktør Berit Lein, Direktoratet for naturforvaltning

Riksantikvar Øyvind Lunde, Riksantikvaren, til 1.10.95
Riksantikvar Nils Marstein, Riksantikvaren, fra 1.10.95
Vara: ass.riksantikvar Sissel Rønbeck, Riksantikvaren

Forsker Trine Moen Heggberget, NINA
Vara 1: forsker John Atle Kålås, NINA
Vara 2: bestyrer Jon G. Backer, NINA

Teknisk konsulent Tone Marie Olstad, NIKU
Vara 1: Avd.ingeniør Arve Kjersheim, NIKU
Vara 2: prosjektleder Ian Reed, NIKU

Sluttord

Styret vil også denne gangen nytte anledningen til å takke hver enkelt medarbeider for innsatsen i året som ligger bak oss. Det har vært vist stor innsats og vilje til omstilling, til tross for at den siste tidens økonomiske motbakker har tæret på motivasjonen. Dette er med på å forvise styret om at NINA•NIKU har potensial til å gjennomføre den nødvendige snuoperasjonen for å sikre stiftelsens framtid og samtidig gjøre den samfunnsgagnlige innsats vi er satt til.

Trondheim, 20. april 1996

Odd Halvorsen

Gerd Halmø

Nils Marstein

Einar Niemi

Thrine Moen Heggberget

Stein Lier Hansen

Tone Marie Olstad

Regnskap

1. RESULTATREGNSKAP 1995

(Alle tall i hele tusen)

	1995	1994
Basisbevilgning	45.241	39.411
Inntekt prosjekter	99.581	75.209
Andre driftsinntekter	3.000	1.541
SUM DRIFTSINNTEKTER	147.822	116.161
Lønn og personalkostnader	74.327	57.295
Ekstern bistand og tjenester	25.636	23.924
Reisekostnader	14.577	13.418
Utstyr/forbruksmateriell	15.160	13.600
Ordinære avskrivninger	6.174	6.268
Diverse kostnader	13.806	3.149
SUM DRIFTSKOSTNADER	149.680	117.654
DRIFTSRESULTAT	-1.858	-1.493
Finansinntekter	1.915	1.803
Finanskostnader	92	62
SUM FINANSPOSTER	1.823	1.741
ÅRSOVERSKUDD	-35	248
Som disponeres slik:		
Styrking grunnkapital		
Til disposisjon		248
Overføring fra frie fond	-35	-800
Overføring til grunnkapital		800
DISPONERT ÅRSRESULTAT	-35	248
2. BALANSE		
EIENDELER	31.12.95	31.12.94
Kontanter, bank og postgiro	53.097	47.711
Kundefordringer	13.125	10.025
Andre kortsiktige fordringer	255	215
SUM OMLØPSMIDLER	66.477	57.951
Maskiner og inventar	10.021	11.542
Bygninger	5.766	5.880
SUM ANLEGGSMIDLER	15.787	17.422
EIENDELER TOTALT	82.264	75.373
GJELD OG EGENKAPITAL		
Leverandørgjeld	2.325	7.072
Skattetrekk, pensjon, off. avg.	5.124	4.474
Påløpne feriepenger	6.047	4.842
Forskudd fra kunder	23.728	14.281
Annen kortsiktig gjeld	1.850	1.479
SUM GJELD	39.074	32.148
Grunnkapital	30.000	30.000
Regulering grunnkapital	4.500	4.500
Fri egenkapital	8.690	8.724
SUM EGENKAPITAL	43.190	43.225
GJELD OG EGENKAPITAL TOTALT	82.264	75.373

Trondheim, 28. mars 1996

Odd Halvorsen
Gerd Halmø
Einar Niemi

Nils Marstein
Stein Lier Hansen

Tone Marie Olstad
Thrine M. Heggberget

Fullstendig regnskap med noter kan fås ved henvendelse til NINA·NIKU

Faglige høydepunkter i 1995

I tillegg til den virksomheten i 1995 som er omtalt i egne artikler kan følgende aktiviteter og resultater nevnes:

Akvatisk økologi

- Kartlegging og overvåking av effektene av forurening på innlandsfiskebestander viser at det fremdeles er store områder, spesielt på sør- og sørvestlandet hvor fisken er utdødd på grunn av forurening.
- Omfattende undersøkelser er foretatt av fiskebestander i sure vassdrag som er blitt kalket. Feilvandring synes å øke hos laks i kalkede elver. Det er også tegn på at forurening kan gi skader på presmolt av laks og føre til at den får redusert sjøvanntoleranse når den går ut i sjøen.
- Undersøkelsene i Altaelva i Finnmark har nå pågått i 10 år etter kraftutbyggingen. Resultatene så langt viser at det er en negativ langtidseffekt, spesielt i øvre del av elva. Situasjonen er ikke stabilisert etter utbyggingen, og det er registrert økende skader på ungfiskbestanden.
- På området fysiologisk radiotelemetri er det gjennomført svømmetester med ulike laksestammer. Resultatene fra Namsen og Altaelva viser at rømt oppdrettslaks har en tendens til å vandre høyere opp i vassdragene enn villaks.
- NINA er kommet med i Norskehavsprogrammet (Mare Cognitum, NFR) i samarbeid med Havforskningsinstituttet i Bergen. Det er blant annet registrert at betydelige mengder laks som er på vandring ut fra norskekysten går inn som bifangster ved tråling etter andre fiskearter.
- NINA koordinerer EUs forskningsprosjekt «Hybridisation between escaped farmed Atlantic salmon (*Salmo salar*) and brown trout (*Salmo trutta*)», som undersøker i hvilken grad økt hybridisering mellom laks og ørret kan tilskrives rømt oppdrettslaks.

Terrestrisk økologi

- Gjennom et samarbeid med botaniske enheter ved universitetene i Oslo, Trondheim og Tromsø utga NINA i 1995 et vitenskapelig og norsk navneverk over norske moser.
- Bruk av såkalte «dødssendere» på rein i

Prosjektet «Rådyr i kulturlandskapet» ble fullført og sluttrapportert i 1995. Undersøkelsene på Storfosna i Sør-Trøndelag og på Jøa i Nord-Trøndelag har gitt viktig kunnskap om dette vårt minste hjortedyr.

Foto: JOHN LINNELL

- Nord-Trøndelag har vist at dødelighet blant tamrein som skyldes rovdyr er meget høyere enn tidligere antatt.
- Antarktis-sommeren 1994/95 besøkte to NINA-forskere Svarthamaren på Dronning Maud Land. Dette året var en svært dårlig hekkesesong for antarktispetrellene, og bare 30 prosent av fuglene la egg. Studier av overlevelse blant voksne petreller viste at 95 prosent av fuglene overlevde fra ett år til det neste. En NINA-forsker forsvarte i april 1995 sin dr.scient.-grad ved Universitetet i Trondheim på reproduksjonsstudier av antarktispetrellen.
- Studier av livshistorie hos sjøfugl og andefugl i Troms og Finnmark fortsatte i 1995, blant annet knyttet til vårjakt på ender i Kautokeino.
- En stipendiat i NINA forsvarte i mars 1995 sin dr.scient.-avhandling om oterens forekomst og utbredelse i Norge og effekten av faktorer som jakt, befolkningstetthet, forurensninger (PCB) og konkurranse med mink.
- Gjennom den norsk-indonesiske miljø-samarbeidsavtalen besøkte to NINA-forskere Indonesia i to måneder i 1995 for å studere ørn. Innenfor studieområdet på Halmahera på Molukkene ble det registrert åtte territorielle par av Gurney's ørn.
- I samarbeid med med Smithsonian Terrestrial Research Institute (STRI) i Panama gjennomførte en stipendiat i NINA feltarbeid med innsamling av biller i trekroene i tropisk regnskog.
- Gråspurv brukes som modellart for å undersøke genetiske og populasjonsdynamiske parametre i gråspurvpopulasjoner. Dette gjøres for å utvikle et bedre grunnlag for å vurdere forvaltningen av truede og sårbare arter.
- Overvåkingen av mnemosyne-sommerfuglene i Sunndalen har pågått siden 1988. De siste tre år har bestanden vært nede i ca. 10 prosent av bestanden i de beste årene.
- I samarbeid med flere europeiske forskningsmiljøer ble det i 1995 publisert en rapport om potensielle effekter av klimadringinger på høyfjellsøkosystemer.

Kystøkologi

- NINAs marinbiologiske gruppe startet i 1995 opp et stort tarekogsprosjekt i samarbeid med Universitetet i Oslo og Havforskningsinstituttet i Bergen.
- Årlige undersøkelser av lunden på Røst med sine 600 000 hekkende par, har pågått siden 1964. Lundeungenes overlevelse og vekst bestemmes i hovedsak av tilgangen på årsyngel av sild.

Faglige høydepunkter i 1995

- Gjennom et samarbeid mellom russiske og norske forskere fra NINA i Tromsø ble kunnskapen om kjemisk forurensning i arktiske og subarktiske områder oppsummert i en rapport.
- Bestands- og adferdsstudier av ærfugl etter innføring av jakt på denne arten på Skagerrakkysten viste at jaktdødeligheten var på samme nivå som den naturlige dødeligheten, og at jakten i Vestfold hadde små effekter på fuglenes adferd.
- Det ble i 1995 gjennomført en undersøkelse av sjøfugls reaksjoner på et kontrollert utslipp av olje i åpent hav.

Kulturminneforskning

- Utgravingene i Erkebispegården i Trondheim ble avsluttet i 1995 etter fem sesongers feltarbeid. Det er avdekket bebyggelse fra hele Erkebispegårdens historie (1152 til vår tid), og enkelte spor går enda lengre tilbake. Mange viktige og til dels unike bygningskompleks er avdekket. Det er også gjort mange unike gjenstandsfunn.
- Ved arkeologiske utgravninger for ny E-18 på Sørenga i Oslo ble det funnet flere brygger og sjøbodsfundamenter fra middelalderen.
- NIKU har foretatt arkeologisk registrerings- og overvåkingsarbeid ved oppryddingen på branntomtene etter 1800-tallskirkene i Frogn og Såner. Begge steder ble det påvist rester etter kirker bygget på 1500-tallet.
- Utgravingene ved Ulstein Kloster på Mosterøy nord for Stavanger viste at mesteparten av de framgravde arkeologiske levninger var fra klostertiden (ca. 1265-1537) eller yngre. Radiologiske dateringer indikerer imidlertid at menneskelig aktivitet i dette området begynte allerede mellom år 3000 og 2500 f.Kr.
- I forbindelse med verneplanarbeid vedrørende Bergenhus Festning ble tidligere arkeologiske registreringer og naturvitenskapelige undersøkelser i området analysert. Arbeidet omfatter også en foreløpig revurdering av grunnlaget for datering av tidligere utgravde bygningsrester i kongsgården. De foreløpige resultatene antyder at de eldste bygningsrestene er fra ca. 1200 f.Kr., ikke 1100 som tidligere antatt.
- En større farge- og tapetundersøkelse og fotografisk dokumentasjon av interiører på

På gården Rygnestad i Valle kommune i Setesdal finnes et loft med malte tekstiler, såkalte bonader, fra 1500-tallet, med motiver hentet fra Bibelen. Her sees «Susanna i badet» fra Det gamle testamente etter NIKUs restaurering i 1994-95.

Foto: ARVE KJERSHEIM

Det Kongelige Slott ble avsluttet i 1995.

- Konservering og fotodokumentasjon av innvendig limfargedekor i Nore Stavkirke i Numedal ble påbegynt i 1994 og avsluttet i 1995.
 - NIKU bisto Hedmark fylkeskommune med rådgivning og utarbeidet forslag til videre tiltak etter storflommen i Østerdalen sommeren 1995.
 - Madonnaen fra Valset (se egen artikkel) og krusifikket fra Vågå ble returnert til sine respektive kirker etter restaurering og restaurering.
 - Det lille ortodokse kapellet i Neiden i Sør-Varanger eier russiske ikoner som er ca. 100-300 år gamle. Tre av disse ble konservert, restaurert og returnert til kapellet.
- ### Diverse faglig aktivitet
- Forskere ved NINAs Avdeling for landskapsøkologi evaluerte i 1995 status for Verneplanen for barskog i Norge.
 - I rapportserien «Truede kulturbetingede planter i Norge» ble det utarbeidet en status over gårdstunplanter.
 - I 1995 ble proceedings etter det tredje internasjonale røyesymposiet i Trondheim

i juni 1994 og etter MARE NOR-konferansen i Tromsø i desember 1994 publisert.

- Flere av NINAs forskere deltok i utarbeidelsen av UNEPs «Global Biodiversity Assessment», en 1000 siders bok som gir en total oversikt over kunnskapsstatus om verdens biologiske mangfold.
- NIKU deltok i delegasjonen som reiste til Folkerepublikken Kina og Tibet i 1995 for å vurdere mulighetene for å bidra med praktisk hjelp til å redde de meget verdifulle veggmaleriene som finnes i tibetanske klostre og templer, og utrede mulighetene for å lage en opplæring i Tibet.
- Personalet ved Fornminneregisteret i NIKU arbeider for å få et enhetlig og operativt register over alle kartfestede og registrerte fornminner i landet. En test på dette ble i 1995 lagt ut på Internett.
- På oppdrag fra Kulturdepartementet skal NIKU i samarbeid med Nasjonalmuseet i Reykjavik utarbeide en utstilling om «Kirker og kirkekunst i Norge og på Island i middelalderen».
- En NINA-stipendiat forsvarte i juni 1995 avhandlingen «Deltagelse i friluftsliv - sosiale mål og fysiske hindringer» for dr. polit.-graden ved Universitetet i Trondheim (nå NTNU).

Informasjon og samfunnskontakt

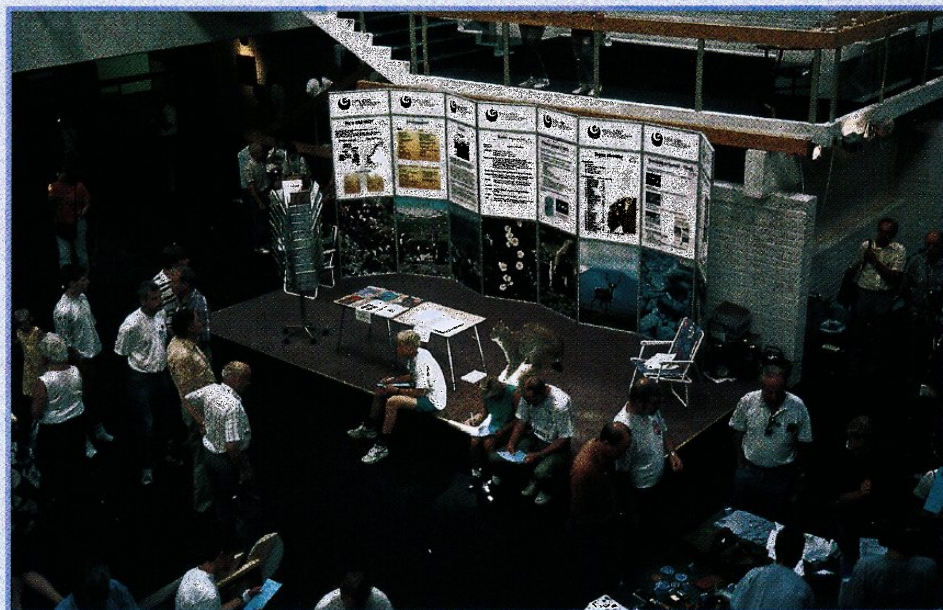
Både NINA og NIKU har også i 1995 opprettholdt en meget aktiv utadrettet virksomhet i forhold til publikum gjennom TV, radio, aviser, tidsskrifter og ulike publikumsarrangementer.

I denne sammenheng må spesielt NIKU nevnes. Utgravingene i Erkebispesgården i Trondheim, St. Halvardsdagen, Middelalderfestivalen «I Kristin Lavransdatters fotspor» og Kulturminnedagen i Oslo, og skjellettfunnet i Søgne (se egen artikkel), ble alle gitt bred dekning på TV-nyheter, i radio og i aviser. Dessuten holdt ansatte i NIKU flere foredrag i forbindelse med Den norske kirkes 1000-årsjubileum og ved andre kirkelige og kulturelle arrangementer.

NINA-ansatte var sterkt etterspurt av mediene i forbindelse med konflikten mellom rovdyr og husdyr på utmarksbeite og etter grunnstøtingen av oljetankeren «Sea Empress» utenfor Wales. Også problemene knyttet til rømt oppdrettslaks og villaks, og forurensninger av sur nedbør og tungmetaller har hatt en rekke oppslag i mediene med NINAs forskning som kilde.

Kontakten med mediene ble i 1995 styrket ved at NINA•NIKU fikk ansatt to informasjonskonsulenter i halvstillinger med mediekontakt som særlig arbeidsfelt.

Stiftelsen deltok med egen stand under De nordiske jakt- og fiskedager på Elverum i

De siste fire årene har NINA deltatt med foredrag og stand på De nordiske jakt- og fiskedager på Skogbruksmuseet på Elverum i august. I løpet av fire dager har arrangementet hatt 35-42.000 besøkende. Tema i 1995 var «Villrein». Her sees NINA•NIKUs stand, sentralt plassert i museets ankomsthall.

Foto: TOR B. GUNNERØD

august, og under Forskningsdagene '95 på Nordre gate i Trondheim i oktober.

I forbindelse med etableringen av Stiftelsen NINA•NIKU ble også den grafiske utforming av alle produkter fra stiftelsen gjennomgått og gitt ny utforming. NINAs publikasjoner Forskningsrapport og Utredning ble slått sammen i en ny serie NINA Fag-

rapport, mens NINA Oppdragsmelding ble beholdt. Tilsvarende serier ble etablert for NIKU, mens serien Fakta-ark opprettholdes som fellespublikasjon for de to instituttene.

Den skriftlige produksjonen ved NINA•NIKU er fortsatt meget høy. Av tilsammen 150 vitenskapelige publikasjoner fra NINA, ble 119 publisert i tidsskrift eller bøker med referébehandling.

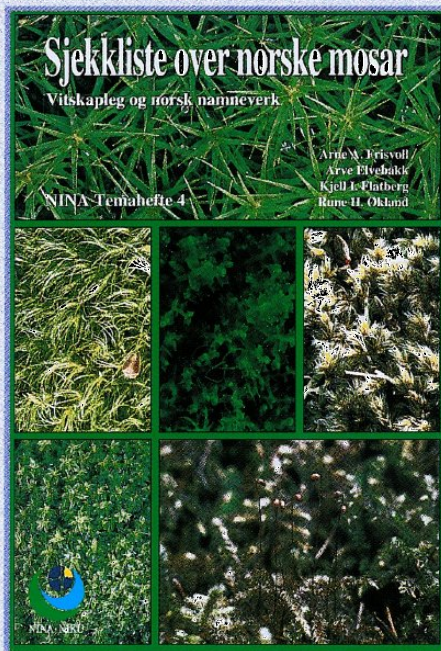
I stiftelsens egne serier ble det i 1995 publisert (tall i parentes er for 1994):

NINA Fagrapport	14 (12)
NIKU Fagrapport	2 (-)
NINA Oppdragsmelding*	63 (83)
NIKU Oppdragsmelding	8 (-)
NINA Temahefte	1 (0)

* I 1994: Sum Utredning og Oppdragsmelding.

Det ble utgitt 27 Fakta-ark i 1995 (30 i 1994), og disse sendes nå til nær 700 eksterne mottagere innen forvaltning, presse, organisasjoner, skoler og interesserte enkeltpersoner. Samtlige utgitte Fakta-ark siden 1989 (tilsammen 157 stk.) vil i løpet av våren 1996 være tilgjengelige på Internett.

NINA•NIKUs årsmelding for 1994 ble i 1995 utgitt både på norsk og engelsk.

Utgivelsen i 1995 av en sjekkliste for norske moser var et samarbeid mellom NINA og en rekke andre botaniske institusjoner i Norge.

Nytt lys over eldre steinalders levevis

I 1994 og 1995 fant en hytteeier menneskelige skjelettdeler utenfor bryggen på eiendommen sin på en liten øy i skjærgården i Søgne i Vest-Agder. Funnet ble gjort på ca. én meters dyp i en sydvendt vik. Skjelettfunnene viste seg å være de hittil eldste levninger av mennesker i Norge: 14C-dateringen sier 8600 år før nåtid. Funnene er således en sensasjon på flere måter.

Skjelettdelene er i seg selv et uvurderlig kildemateriale til å utvide kunnskapen om Norges eldste befolkning. Funnet, som ble gjort under vann, er det første sikre bevis på at det er mulig å gjøre helt unike og velbevarte funn langs steinalderens nå oversvømte kystlinjer.

Hva som ble funnet

Funnene består av en nesten komplett skalle uten underkjeve, et stort fragment av pannebeinet fra en annen skalle, et nesten intakt venstre lårbein og et noe ødelagt venstre skinnebein. Det er fremdeles uklart hvor mange mennesker som er representert blant knoklene. Det er minst to, men det kan være fire individer. Den best bevarte skallen var temmelig robust. En grundig vurdering har vist at skallen tilhører en kvinne. Eldre steinalders kvinneskjeletter er karakterisert ved tunge og robuste kranier og spinkel benbygning forøvrig. Dette samstemmer med at de funne lår- og skinnebein er ganske spinkle. Pannbeinsfragmentet fra den andre skallen ligner helt på den best bevarte. Morfologisk ser det altså ut til at samtlige beinrester stammer fra kvinner. Tannforholdene og kraniesømmenes tilstand på den best bevarte skallen antyder en dødsalder for denne kvinnen mellom ca. 35 og ca. 40 år. Tannslitasjen var kraftig og plan, og tyggeflaten danner et slitasjemønster som en ofte finner hos jeger/samler-befolkninger. Verdien av en 13C-analyse viste at kvinnens diett besto av 86 prosent marin føde. Dette innebærer at Søgnekvinnen har levet et liv utelukkende langs kysten, og at bare en forsvinnende liten del av hennes ernæring stammet fra landbaserte planter og dyr.

Begravet i morenen

Menneskene fra Søgne var med stor sannsynlighet begravet i morenen under sanden

I denne viken ved Hummervikholmen i Søgne ble det på ca. én meters dyp funnet ca. 8600 år gamle skjelettdeler.

Foto: BERIT J. SELLEVOLD

på den daværende stranden. Her som så mange andre steder langs Skandinavias kyster steg havet noen få år etter, i Søgne med opptil 10-12 meter. Gravplassen ble oversvømmet, og siden har havet stått høyere. Det betyr at funnene siden ca. 8-7000 år før nå har ligget under havets overflate. Det er denne oppbevaringssituasjonen som medfører at knoklene er så godt bevart. Fra eldre steinalder finnes det meget få funn av menneskelige skjelettrestre fra Skandinavia og i landene rundt Nordsjøen. Søgnefunnet er derfor en svært verdifull kilde til kunnskap om eldre steinalders mennesker og deres levevis.

Fortsatte undersøkelser

Forskning på skjelettfunnene vil omfatte antropologiske undersøkelser som blant annet inkluderer DNA-analyser og analyser av sporelementer. Analysene vil kunne gi oss en enda nøyaktigere alder på funnene og en antydning om slektskapet mellom individene som er funnet. Analyse av samtidige individer fra hele Nordsjøområdet vil i framtiden kunne gi oss svært viktig informasjon om slektskapet mellom disse befolkningsgruppene og i siste instans kunne hjelpe oss til å forstå hvordan de enkelte landene er blitt befolket.

Det ligger et stort potensial i å få nærmere kunnskap om steinaldermenneskenes liv og levekår, ressursutnyttelse, ritualer, slektskap, sosiale systemer m.v. Det kreves en tverrvitenskapelig innsats for å besvare slike spørsmål. Samarbeid mellom antropolog, arkeolog, geolog og botaniker vil være en begynnelse, men også samarbeid med biologer og forskere fra andre fagfelter er nødvendig om vi fullt ut skal kunne utnytte dette kildematerialet.

BERIT J. SELLEVOLD og BIRGITTE SKAR, NIKU

Funnet bestod blant annet av en nesten komplett skalle uten underkjeve og del av pannebeinet fra en annen skalle.

Foto: ANNE E.T. WINTERTHUN

Skallen og øvrige beinrester.

Foto: ANNE E.T. WINTERTHUN

Hvitkinngjess i Arktis

I fire sesonger (1992-1995) har Ingunn M. Tombre studert hvitkinngjess *Branta leucopsis* som tilbringer sommeren i Ny-Ålesund på Svalbard. Hun har vært stipendiat på «Terrestrisk Økologisk forskningsprogram på Svalbard» (TERRØK), finansiert av Norges forskningsråd, og forsvarte høsten 1995 sin dr.scient.-grad på disse studiene.

Svalbard-populasjonen av hvitkinngjess har siden begynnelsen av 1970-tallet vært studert og ringmerket av engelske og nederlandske forskere (The Wetlands and Wildfowl Trust, Universitetet i Groningen). Dette innebærer at i Ny-Ålesund er over 70 prosent av de hekkende gjessene individuelt merket. Dette gir enestående muligheter til å studere individuell adferd.

Hvitkinngjessenes vandringer

Etter vinteroppholdet i Skottland drar gjessene til Helgelandskysten for å legge opp fettreserver før de trekker videre til hekkeplassen på Svalbard. Hvitkinngåsa er en stedbunden art, og kommer tilbake til samme hekkeområde år etter år. Som for alle organismer som reproduserer i arktiske strøk, er gjessenes sommer kort, og de bør begynne å reprodusere så snart som mulig. Ved ankomst til Ny-Ålesund er det meste av beitemrådene dekket med snø, så de medbrakte kroppsreservene blir derfor en nødvendighet både for opprettholdelse, eggproduksjon og ruging.

Hekkeadferd

Det er bare hunnen som ruger, og selv om hun også forlater reiret for å spise i denne perioden, tappes kroppsreservene. Én sesong manipulerte vi hunnens rugeinnsats ved å bytte om kull som hadde vært ruget i ulike tidsrom. Dette ga oss en gruppe hunner med forkortet rugetid, en annen med forlenget rugetid. Hunner med forlenget rugetid gikk ikke mer av reiret for å spise sammenlignet med hunner som hadde forkortet rugetid. De fortsatte å tape kondisjon, og hadde åpenbart ikke brukt alle reservene på eggproduksjon tidligere i sesongen. Ved å holde noe igjen som en buffer for «uforutsette» rugekostnader, klarer gjessene å gjennomføre rugingen uten at dette medfører for

Disponering av kroppens fettreserver spiller en viktig rolle for hvitkinngjessenes hekkesuksess i Arktis.

Foto: INGUNN M. TOMBRE

dårlig kondisjon mot slutten av sesongen. Dårlig kondisjon kan påvirke fremtidig hekkesuksess og sannsynligheten for å overleve høstmigrasjonen negativt. Vi registrerte ingen negative effekter av manipuleringen sesongen etter, og konkluderte derfor med at hunnene åpenbart er villige til å investere mer i sitt avkom når forholdene krever det. Derimot finnes det antagelig en grense for hvor mye ekstra de vil gi, fordi redusert voksenoverlevelse vil gi dramatiske effekter for livstidsreproduksjonen for en slik lengelevende art.

Disponering av kroppsreserver

Eksperimentet viser at mengde kroppsreserver som skal brukes på eggproduksjon ikke bare er bestemt av hvor mye reserver gjessene har tilgjengelig, men også av senere kostnader forbundet med ruging. Fordelingen av reserver vil også bestemmes av når i sesongen reproduksjonen begynner. Jo senere hekkstart, desto kortere tid å gjennomføre hekking på. Gåseunger som klekker sent får en kortere vekstperiode før

høstmigrasjonen, og sannsynligheten for å overleve til vinterområdet reduseres. Andre studier viser også at sene foreldre har dårligst rekruttering. Utover i sesongen blir ungene derfor mindre verdifulle for foreldrene, og det blir viktigere å satse på egen kondisjon og overlevelse. I tråd med dette finner vi at de seneste gjessene i Ny-Ålesund bruker relativt mindre av sine kroppsreserver på egg (produserer mindre kull) sammenlignet med de tidlige parene, og sene hunner bruker også relativt mindre av sine kroppsreserver på ruging (økt beiting i rugeperioden). En slik fordeling av kroppsreserver som varierer med tidspunkt i sesongen, gjør at fordelingen optimaliseres ved at ungeproduksjonen maksimeres samtidig som kostnadene forbundet med reproduksjonen minimaliseres.

INGUNN M. TOMBRE, NINA

Madonnaen fra Vallset

Kirkekunst fra middelalderen representerer store kulturverdier. Bevaring av disse kulturverdiene er derfor en høyt prioritert oppgave både nasjonalt og lokalt. NIKUs konservatorer har lang erfaring på konservering og restaurering av slik kunst. Nylig ble den bemalte treskulpturen fra 1200-tallet «Madonnaen fra Vallset» returnert til kirken sin etter omfattende konservering og restaurering.

Den første skriftlige omtalen av skulpturen finner vi i et brev fra sognepresten i Rome-dal sogn i Hedmark til Riksantikvaren i 1917, hvor presten skriver at det på kirke-loftet i Vallset kirke befinner seg: «Et ut-skaaret Maria-billede. (Jesusbarnet paa fanget) i omtr. 1/2 ell. 1/3 størrelse....». Hva som er skjedd med «Maria-billedet» fra det ble laget på 1200-tallet og fram til skulptu-ren ble funnet på loftet, vet vi ikke, vi har bare den informasjonen som skulpturen selv gir. Også fra tiden etter 1917 finnes det lite skriftlig materiale om skulpturen.

Skulpturen

Den polykromerte treskulpturen fremstiller jomfru Maria som sitter frontalt på en trone med Jesusbarnet på sitt venstre kne, foran en bakvegg som er utsveifet i overkant. Bakveggen, med opprinnelig overflate og dekor bevart, er høyst sannsynlig rest av et madonnaskap med fløydører til å lukke, på samme måte som for eksempel Madonnaen fra Hedalen kirke i Valdres. I Vallset kirke er to små skulpturer bevart som kan ha tilhørt figurframstillinger på fløydørene. Denne type skulptur er typisk for den framherskende Maria-framstilling på 1200-tallet.

Skulpturen ble laget som en gyllen madonna. På en polert grundering av kritt og lim ble løvtynne uthamrede flak av sølvfolie lagt opp, polert og deretter påført en gyllen lasur av harpiks, for å imitere ekte gull. Karnasjon og detaljer forøvrig ble malt. Den opprinnelige gyllne madonnaen fikk etter hvert skader og utfall i bemalningen og ble malt opp, blant annet med prøysserblått. Overmalingen kan tidligst dateres til etter 1740, da prøysserblått ble vanlig i Norge.

Tidligere restaurering

I 1954 ble skulpturen restaurert ved Riks-

Madonnaen fra Vallset etter restaurering i 1995. Opptaket til høyre er gjort med ultrafiolette stråler for å dokumentere inngrep i overflaten. Retusjer utført i olje fluorescerer mørk lilla, retusjer utført i akvarell fluorescerer grått. Særlig i ansiktene er dette tydelig.

Fotos: BIRGER LINDSTAD

antikvarens restaureringsatelier. Resultatet av behandlingen var en skulptur med synlig bemaling fra i alle fall tre epoker. Polykromiens rolle som et innholds- og formskri-vende element, og som en integrert del av skulpturen, var i løpet av den historiske prosessen og gjennom restaureringen redusert til et forvirrende flimmet som både forvansket helhetsoppfatningen og ødela form-detaljer.

Siste rehabilitering

Da skulpturen ble tatt inn for rebehandling, var den en typisk representant for de mid-delalderobjekter NIKUs konserverings-seksjon arbeider med. Lite egnede klima-tiske omgivelser, mangelfull respekt og pleie og ikke minst tidligere behandling, hadde ført til tildels uopprettelige skader. Målet for rebehandlingen var:

- Konservere polykromien, det vil si feste løs maling
- Innenfor gitte økonomiske grenser, kartlegge den opprinnelige polykromien og den opprinnelige maleteknikken
- Datere overmaling og avdekking
- Gjøre overflaten mer estetisk akseptabel, slik at skulpturens formspråk og uttrykk blir mer tilgjengelig
- Dokumentere behandlingen

Dokumentasjon er en viktig del av en konservators arbeid og uløselig knyttet til beva-ringen av våre kulturminner. Informasjon kan være tapt for alltid om ikke behandling og dokumentasjon hele tiden løper parallelt.

Målet for restaureringen

Målet for restaureringen var å gjenopprette sammenhengen mellom skulpturens overflate, form og innhold. For å oppnå dette med minst mulig belastning for skulpturen, ble fjerning av sekundær karnasjon og blå overmaling på føret i Marias kappe priori-tert. Resterende overmaling og enkelte 1954-retusjer ble beholdt, men retusjert. Bare det mest formødeleggende utfallende i malinglaget ble kittet opp. All 1995-retusje-ring ble utført i strekteknikk for å skille den fra originalbemaling og tidligere tilføyelser.

Vallsetmadonnaen står i dag som en 1995-tolkning av skulpturen. Restaureringen har gjenopprettet sammenhengen mellom overflate og form, men ikke tilbakeført polykromien som bærer av skulpturens innhold.

TONE MARIE OLSTAD, NIKU

Kystselenes habitatbruk - landskapsøkologi under vann

Steinkobbe er en selart som lever i kolonier med tilhold i samme område året rundt. Hvis vi kan kartlegge hva som gjør et område egnet for steinkobbe, kan vi bedre forstå hva som bestemmer utbredelse og antall av steinkobber langs norskekysten. Slik informasjon er nyttig for å utarbeide forvaltningsplaner og vurdere områdevern.

På land kan selene studeres med det blotte øye. Steinkobbenes bevegelser under vann kartlegges med instrumenter som registrerer og sender adferdsdata. Ved hjelp av elektronikk og telemetri studerer vi hvordan steinkobbene utnytter området sitt og hvilke landskapskomponenter som er viktige for dyrene. NINA har trukket landskapsøkologien under vann.

Seler med radiosender og dybde- og hastighetsmåler

Vi har utstyrt selene med en liten VHF-radiosender og en dybde- og hastighetsmåler. Instrumentene festes til selenes dekkhår med spesiallim. To automatiske stasjoner på land tar imot radiosignalene og bestemmer selenes posisjon. VHF-senderen på selene sender så snart den er over vann. Dermed finner vi dykketiden og tiden mellom hvert dykk. Når dyrene ligger på land, blir radiosignalene sammenhengende for hele hvileperioden. Det er helst ved fjæresjø at steinkobbene ligger på land, og hvileperiodene veksler med beiteturer til havs. Informasjon om dybde og svømmehastighet sendes som ultralyd gjennom vannet til en hydrofon og et mottakerapparat i en båt. Det viser seg at dykkprofiler er egnet for å beskrive adferd.

U- og V-formet dykk

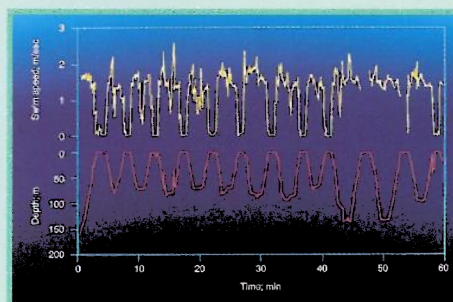
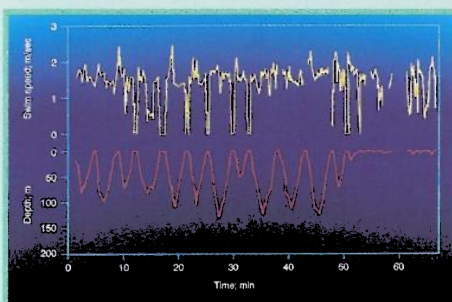
På vei til og fra beiteområdene svømmer steinkobbene med en typisk V-formet dykkprofil og svært konstante svømmehastigheter rundt 1.3-1.6 m/sek. Typisk for de V-formede dykkene er at flere dykk følger etter hverandre i samme geografiske retning, og vi har definert denne typen til å være transportdykk.

I noen perioder er dykkprofilen tydelig U-formet. Typisk for de U-formede dykkene

Steinkobbe på land kan studeres uten telemetri.

Foto: L. Ø. KNUTSEN

Et V-formet transportdykk vises på figuren til venstre. En steinkobbe svømmer med en hastighet på ca. 1,5 m/sek inn mot land etter en beitetur. Mellom dykkene er hastigheten liten. Til høyre på denne figuren er selen kommet inn mellom skjærene. Den svømmer i overflaten og leter etter et sted å legge seg på land. Høyre figur viser et U-formet beitedykk. Denne selen beitet ved bunnen i en skråning.

er at de når helt ned til bunnen, og at svømmeretningen skifter ofte, både mellom og i løpet av dykkene. De U-formede dykkene har vi definert som beitedykk og områdene der vi registrerer U-formede dykk som beiteområder.

Steinkobbene har en indre kroppstemperatur på om lag 37 grader, og når de spiser fisk med lavere temperatur, blir magen avkjølt. Med en temperatursonde overvåker vi magetemperaturen mens dyrene er på beiteområdet, og vi har fått bekreftet at U-formede dykk er knyttet til beiteaktivitet. Vi har også gjort eksperimenter på steinkobbe i fangenskap for å se om temperaturfall i magen kan brukes for å beregne måltidets størrelse. Temperaturfall viste seg lite egnet, men tiden fra matinntak til magen igjen når 37 grader gir en god indikasjon på måltidets størrelse når måltidets temperatur er kjent.

Dykk til 100-200 meters dyp

De fleste steinkobbene vi har undersøkt beitet på bløtbunn på ca. 100-200 meters dyp like utenfor deres faste tilholdssteder. Én sel svømte imidlertid nesten daglig ca. 20 km

ut til noen taregrodde grunner hvor den beitet. Andre steinkobber beitet i skråninger fra tarebeltet og videre nedover. Grunne sund og bukter med sandbunn ble også benyttet. Det ser ut til at beiteområdene er stabile; når selene først har bestemt seg for en type beiteområde, vender de regelmessig tilbake til de samme områdene eller samme type område.

Nye problemstillinger

Nå har vi utviklet en metode og utstyr som gir detaljert informasjon om steinkobbenes adferd og bruk av beiteområder. Denne informasjonen har skapt flere nye problemstillinger: Er de ulike beiteområdene et uttrykk for individuell spesialisering og nisjedelning for å redusere innbyrdes konkurranse om beiteplasser rundt koloniens hvileområde? Er konkurranse om beiteområder viktig for å regulere koloniens størrelse? I det videre arbeidet vil vi benytte metoden for å belyse disse og andre problemstillinger som gir nyttig kunnskap for forvaltning av denne selarten som finnes langs hele norskekysten.

ARNE BJØRGE, NINA

Med NIKU i Afrika

Norske politikere har lenge arbeidet aktivt for at Norge skal framstå internasjonalt med en klar miljøpolitisk profil, og for at vi i årene framover også skal spille en mer aktiv rolle i norsk bistandsarbeid. I Stortingsmelding nr. 19 (1995-96) uttales det blant annet at «Regjeringen ønsker å styrke arbeidet med å integrere kulturminnevernet i utviklingsprosjekter som finansieres fra norsk side», og at regjeringen har intensjoner om å øke støtten blant annet til «konserverings- og restaureringstiltak». Asia og Sør-Afrika er de regionene Stortingsmeldingen omtaler som «naturlige satsingsområder».

NIKU satset i 1995 målrettet på å bygge opp samarbeidsrelasjoner med andre institusjoner på bistandsprosjekter relatert til kulturminnevern, og Riksantikvaren og Universitetet i Tromsø har vært våre medspillere. Zimbabwe og Kamerun er land der NIKU i 1995 har deltatt aktivt i prosjektutvikling. Arbeidet i disse landene vil i 1996 gå over i en operativ fase.

Zimbabwe

I 1995 inngikk Riksantikvaren en avtale om et trekantsamarbeid mellom Norge, Zimbabwe og Sri Lanka på området «Kulturminneforvaltning i Zimbabwe». Bakgrunnen for samarbeidet var Riksantikvarens aktive deltagelse i utarbeidelsen av «Masterplan for Resource Conservation and Development», som er langtidsplanen til The National Museums and Monuments of Zimbabwe (NMMZ) for å bygge opp en bærekraftig kulturminnevernorganisasjon i landet. Planen fokuserer på fire hovedsatsingsområder, nemlig kulturminneforvaltning, dokumentasjon, markedsføring og «Site Museums».

Norsk kompetanse utnyttets

I september i fjor dro undertegnede sammen med representanter for Riksantikvaren til Zimbabwe for å delta på en workshop i Harare. Her var formålet å definere og konkretisere et antall delprosjekter for å iverksette viktige deler av Masterplanen i praktisk kulturminnevernarbeid i Zimbabwe. Workshop'en resulterte i en «Strategic Plan» som

Fra Great Zimbabwe. I forgrunnen det godt bevarte murverket fra borganlegningen.

Foto: AXEL CHRISTOPHERSEN

beskriver et større antall delprosjekter som samlet dekker Masterplanens målsettinger. Fra norsk hold er denne planen bearbejdet videre, og en er foreløpig kommet fram til enighet om at NIKU og Riksantikvaren ønsker en konsentrasjon av prosjekter omkring temaene «dokumentasjon av hule- og helle-malerier» og «opplæring og trening av feltkonserveringspersonale». På denne måten mener vi å få utnyttet den norske kompetansen best, samtidig som det er på tunge områder det settes inn tiltak som vil styrke og videreutvikle den lokale kulturminnevernkompetansen i Zimbabwe.

Kamerun

NIKUs engasjement i Kamerun har en delvis annen bakgrunn enn i Zimbabwe, siden det her er universitetsinstitusjoner og ikke forvaltningsmyndighetene som er samarbeidspartnere. Universitetet i Tromsø har en tid hatt et samarbeidsprosjekt - Anthropos - med universitetet i N'Gaoundéré. Prosjektet er finansiert delvis av Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU) og delvis av Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD) med professor i sosialantropologi, Lisbet Høltedahl, som leder. Prosjektet har hittil hatt karakter av en lærer- og studentutveksling mellom Norge og Kamerun, men det ønsket å utvide sitt virkeområde til også å gjelde det museale området og fornminneregistrering. Det er et stort behov for både fornminneregistrering og konserveringsekspertise i det vestafrikanske landet for å redde det som ennå finnes av Kameruns forhistorie og tradisjonelle materielle kultur. I miljøet omkring sultan Bakari befinner det seg blant annet mange verdifulle gjenstander av seremoniell

Malte dyrebilder, her en flokk gnuer, fra Rock art-lokaliteten Domboshava nord for Harare.

Foto: AXEL CHRISTOPHERSEN

karakter. Lokalt ønsker man å stille ut disse i bygninger som skal inngå som en del av sultanens palass. Men før det kan skje, må det et omfattende konserveringsarbeid til. Også andre steder i landet befinner det seg gjenstandskomplekser der behovet for konservering er stort.

Oppbygging av lokal kompetanse

Håpet er at NIKU med sin kompetanse på konservering og restaurering av kulturhistorisk materiale kan bidra til å bevare noe av det beste i landets tradisjonelle materielle kultur. Samtidig er det ønskelig å gjennomføre et trenings-/opplæringsprogram i enkel konserveringsteknikk som kan være med på å bygge opp en varig kompetanse til vern om en fortidig materielle kultur som ellers ganske raskt vil komme til å gå tapt.

AXEL CHRISTOPHERSEN, NIKU

Biodiversitet i skog

Skogene innehar en stor del av Norges samlede biodiversitet. Når vi samtidig vet at skogene er en stor inntektskilde for tømmerproduksjon og foredlingsindustri, blir det en stor utfordring å bevare biodiversiteten i skogene, samtidig som det foregår en bærekraftig utnyttelse av tømmerressursene.

I Norge er artskunnskapen for eksempel om virvelløse dyr i skog liten. Det antas at anslagsvis 20 000 arter er knyttet til skog. Videre eksisterer nesten ikke kvantitative data om artsmengdeforhold for insekter i skog. Det er derfor et stort behov for dokumentasjon av biodiversiteten før en kan finne ut alle nødvendige krav til skogsdrift.

Skogprosjektet i Mosvik i Nord-Trøndelag

NINA tok i 1993 initiativ til å iverksette et større skogprosjekt med målsetting å undersøke effektene på biodiversiteten ved fragmentering av et større skogområde. Til forsøksfelt ble et skogområde i Mosvik kommune valgt. Første feltsesong ble gjennomført i 1994. Prosjektet går over fire feltsesonger, to før og to etter hogstingrepet som foregikk vinteren 1995-96. Hovedhensikten med dette prosjektet er å undersøke biodiversitets sammensetningen i skog for noen utvalgte plante- og dyregrupper og hvordan denne biodiversiteten påvirkes av fragmentering. Prosjektet er lagt opp som et biologisk tverrfaglig eksperiment. Valget på forsøksområde falt på et omlag 1 km² gammelskogområde som tilhører Vinje Bruk i Mosvik kommune. Områdene i nærheten er preget av storstilt flatehogst. Prosjektet har følgende mål:

- Dokumentere biodiversitet (artskomposisjon og mengde) av taksa som fugler, karplanter og moser. Blant virvelløse dyr fokuseres det på edderkopper, biller, sommerfugler og parasittveps i et valgt forsøksområde med gammel granskog.
- Undersøke om den generelle kunnskapen om regional utbredelse og miljøkrav for enkelte dyregrupper er tilstrekkelig til å forutsi lokal forekomst.
- Undersøke effekter av stor- og småskalafragmentering på den biodiversitet som er beskrevet ovenfor.

Fra forsøksfeltet i Mosvik. Insektfeller sees i bakgrunnen.

Foto:
BODIL H. WILMANN

- Undersøke effekter av ulike fragmenteringsmønstre på forholdet arter og arealkrav for visse plante- og dyregrupper.
- Dokumentere langtidseffekter på populasjonsdynamikken for noen utvalgte arter ved ulike fragmenteringsmønstre.

Prosjektets målgruppe

Resultater og konklusjoner vil rette seg til et bredt spekter av målgrupper. Prosjektet skal:

- Gi data som i samarbeid med skogbruksnæringen kan utvikles til bedre forvaltning av skogområdene.
- Gi naturforvaltningen råd om hvordan økosystemer i skog fungerer, og om konsekvenser av forskjellige typer inngrep.
- Forsøke å utvikle generelle økologiske prinsipper omkring variasjon og påvirkning av biologisk mangfold i barskoger.

Forsøksområdet

Forsøksområdet er på omlag 1 km², og ble delt i tre: en småskalafragmentert del, en kontrolldel, og en storskalafragmentert del. Hele forsøksfeltet ble målt opp i 50x50 m store ruter og avmerket i terrenget. I storskalafragmenteringsdelen vil det bli hogget 3 flater à 150x150 m. I småskalafragmenteringsdelen blir et «sjakkrutemønster» med 23 flater à 40x40 m hogget. Ettersom rutene som feltet er oppmålt i er 50x50 m, vil gjenstående skog etter hogst være sammenhengende også i hjørnene. Kontrollfeltet i midten blir stående urørt. Vi har plassert 16 innsamlingsstasjoner tilfeldig i rutene i forsøksområdet, ruter som ikke skal uthogges ved selve fragmenteringen. Fugler takseres over hele arealet.

Rikt mangfold av arter

Av de 3400 registrerte billeartene (*Coleoptera*) i Norge er knapt halyparten tidligere funnet i midtre del av landet. I 1994-materialet fra Mosvik er mer enn 20 000 individer fordelt på 303 arter identifisert. 18 av disse arter er nye for Nord-Trøndelag, hvorav 15 er nye for Midt-Norge. 137 av de 303 billeartene er trelevende. Det er funnet fire trebukkarter (*Cerambycidae*). Videre er 15 tegearter (*Heteroptera*) identifisert. En av disse, (*Pityopsallus lapponicus*), er funnet bare én gang tidligere i Norge.

Det er hittil identifisert 16 familier av parasittveps, fordelt på vel 4500 individer. Edderkoppmaterialet består av 33 arter fordelt på fem familier. Fire arter i materialet er tidligere funnet utelukkende på enkelte lokaliteter i Nord-Norge og på Sør-landet/Østlandet. Arten *Porrhomma errans* er trolig ny for Norge.

Ved analyse av vegetasjonen er alle vegetasjonstyper bestemt. Det er videre identifisert 49 karplanter, 38 moser og enkelte lavararter. At kystkransmose er vanlig, er en god indikasjon på at forsøksarealet har et visst oseanisk preg.

Det er registrert 48 fuglearter. Av disse ble 24 arter konstatert hekkende og sju mulig hekkende. Bjørkefink viste størst dominans. En annen art som ble registrert hyppig var fuglekonge.

BJØRN ÅGE TØMMERÅS, NINA

Miljøundersøkelser i Laos

Norsk vannkraftutbygging har en lang historie, og vår kunnskap om effekter på vann- og landmiljø og tiltak for å redusere skader er betydelig. Dette er bakgrunnen for at NINA i 1995 gjennomførte sitt første prosjekt i Indokina. Oppdragsgiver var Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD) med Norplan A/S som prosjektkoordinator. I elva Nam Theun, en sideelv til Mekong, studerte NINA fiskefaunaen, mens Norsk institutt for vannforskning (NIVA) hadde ansvaret for vannkjemi, virvelløse dyr og høyere vannvegetasjon.

Nam Theun er en stor elv med flommer på 3000-4000 m³s⁻¹ i monsuntiden. Laotiske myndigheter, thailandske og norske interesser er utbyggere av vassdraget. Elva blir bygd ut ved en tradisjonell overføring av vann fra Nam Theun til elva Nam Hinboun, og dermed oppnås en fallhøyde på ca. 230 meter. Kraftverket planlegges med en slukeevne på 100 m³s⁻¹, som tilsvarer mer enn tilsiget i tørketiden. Det er planlagt et relativt begrenset elvemagasin, slik at Nam Theun vil bli tørrlagt i flere måneder nedenfor damstedet. Elva Nam Hinboun vil få stor vannføringsøkning i tørketiden, og vannføringen kan pulsere etter strømpriser og vanntilgang.

Vannkraft viktig

Laos er et av de fattigste land i verden, og et vasskraftverk fra tidligere bidrar med om lag 50 prosent av statsinntektene.

Landet trenger utbygging på alle områder av samfunnslivet. Det er mye analfabetisme, og det finnes ikke universitet. På landsbygda er det mangel på veier, telefon og sykehustjenester. Lovverket er begrenset, og landet har ingen vassdragslov. Norge (NVE) hjelper nå laotiske myndigheter med lovutkast på området.

Et vennlig folk

Laoterne er meget vennlige og greie folk å ha med å gjøre. Vi forventet at det kunne bli problemer med å gjennomføre feltundersøkelser, ettersom utbyggingen skjer i et område langs Ho-Chi Minh-veien på gren-

Elva Nam Theun ved utløpet i Mekong.

Foto: NILS ARNE HVIDSTEN

sen mot Vietnam. Den ble kraftig bombet av amerikanerne under Vietnamkrigen. I terrenget kunne en fortsatt se runde kratere etter bombene. Disse er i dag fredelige andedammer. Laoterne var presise i forhold til avtaler, og gjennomføringen av undersøkelser gikk greit når en tar i betraktning de enkle forholdene en måtte arbeide under.

Rik fiskefauna

Undersøkelsene ble gjennomført i løpet av fire feltperioder. En undersøkelse ble gjennomført i tørketiden (februar) og tre innsamlinger i monsuntiden (juni, juli og august). Utbyggingsområdet ligger ca. 30 mil fra hovedstaden Vientiane som var utgangspunktet for feltundersøkelsene. Laotiske myndigheter bisto med nødvendig transport ut til reguleringsområdet. For å gjennomføre inventeringene ble det leid inn et lokalt firma i Vientiane som hjalp til med innsamling og bearbeiding av materiale. Videre var det nødvendig å få hjelp til artsbestemmelse av fiskefaunaen. Det ble i alt funnet 72 ulike arter fisk, og tre av dem er ikke beskrevet tidligere; vi måtte derfor engasjere taksonomisk spisskompetanse. Det finnes følgelig lite eller ingen litteratur om økologien til disse fiskeartene.

NINAs oppgave var å beskrive fiskefaunaen i elva Nam Theun og å vurdere konsekvenser av utbyggingen og foreslå tiltak som kunne begrense ulempene for fiskebestandene.

Forslag til videre undersøkelser og forvaltning av fiskeressursene ble også foreslått.

Mallen *Mystus microphthalmus* kan bli over 100 kg og er en viktig matfisk for befolkningen.

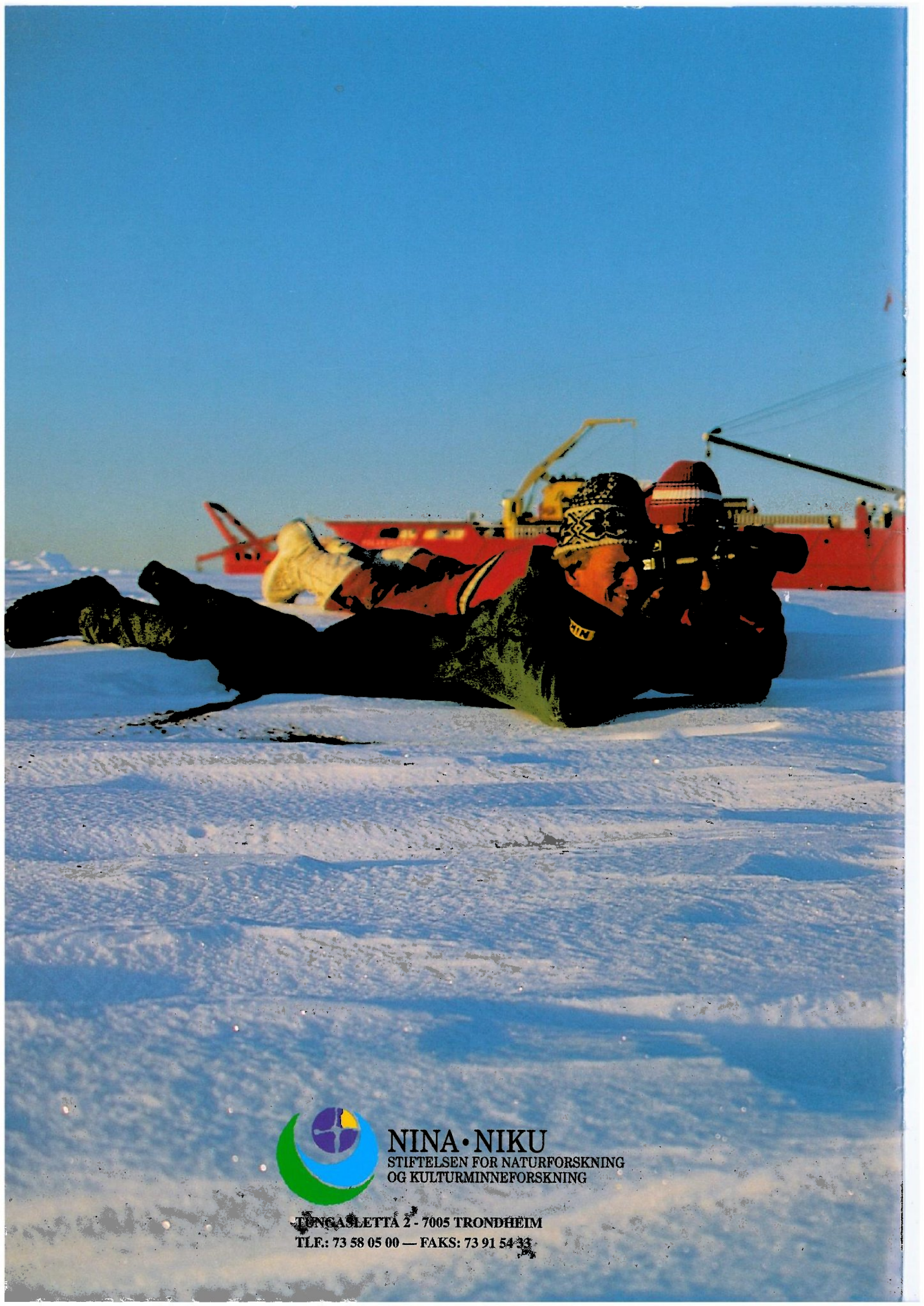
Foto: NILS ARNE HVIDSTEN

Tiltak mot skader

Våre forslag til tiltak går vesentlig ut på å sikre minstevannføring, bygge fisketrapp i inntaksdammen, sperre og å foreslå vannføringsendringer med myke overganger.

Det foreligger en rekke andre planer for utbygginger både i sideelvene og i selve Mekong. I forbindelse med at Norge har ny strategi for utviklingshjelpen, er Indokina og Laos et meget aktuelt område. Vi mener at både NINA og NIKU gjennom sin kunnskap og erfaring kan bidra til en positiv utvikling i området.

NILS ARNE HVIDSTEN, NINA

NINA·NIKU
STIFTELSEN FOR NATURFORSKNING
OG KULTURMINNEFORSKNING

TUNGASLETTA 2 - 7005 TRONDHEIM
TLF: 73 58 05 00 — FAKS: 73 91 54 33

Publikasjoner/Publications 1995

NINA

Vitenskapelige publikasjoner/Scientific publications

- Andersen, R., Linnell, J. & Aanes, R. 1995. Rådyret i kulturlandskapet. Sluttrapport. - NINA Fagrapport 010: 1-80.
- Andersen, R., Sæther, B.-E. & Pedersen, H.C. 1995. Regulation of parental investment in the Antarctic petrel *Thalassoica antarctica*: an exchange experiment. - *Polar Biol.* 15: 65-68.
- Anker-Nilssen, T. & Lorentsen, S.-H. 1995. Size variation of Common Guillemots *Uria aalge* wintering in the northern Skagerrak. - *Seabird* 17: 64-73.
- Anker-Nilssen, T. & Øyan, H.S. 1995. Hekkebiologiske langtidsstudier av lunder på Røst. - NINA Fagrapport 015: 1-48.
- Appelberg, M., Berger, H.M., Hesthagen, T., Kleiven, E., Kurkilahti, M., Rask, M. & Raitaniemi, J. 1995. Development and intercalibration of methods in Nordic freshwater fish monitoring. - *Water, Air and Soil Pollution* 85: (401-406).
- Austrheim, G., Bjerke, J., Hoel, A., Aanes, H. & Andersen, R. 1995. Vegetasjon på Storfosna, Sør-Trøndelag. Vegetasjonskartlegging og biomassemåling som grunnlag for studier av rådyr. - NINA Fagrapport 009: 1-36.
- Barbault, R. & Hindar, K. 1995. Introduction. - s. 200-201 i Heywood, V.H. & Watson, R.T. (eds.) *Global Biodiversity Assessment*. United Nation Environmental Program (UNEP), Nairobi, and Cambridge University Press, Cambridge.
- Barbault, R. & Sastrapradja, S. 1995. Generation, maintenance and loss of biodiversity. - s. 193-274 i Heywood, V.H. & Watson, R.T. (eds.) *Global Biodiversity Assessment*. United Nation Environmental Program (UNEP). University Press, Cambridge 1140 pp. (K. Hindar bidragsyter).
- Bekkby, T. & Bjørge, A. 1995. Variation in stomach temperature as indicator of meal size in harbour seal *Phoca vitulina*. - *ICES CM*1995/N: 12.
- Bevanger, K. 1994. Three questions on energy transmission and avian mortality. - *Fauna norv.* Serie C, *Cinclus* Vol 17: 107-114.
- Bevanger, K. 1995. Estimates and population consequences of tetraonid mortality caused by collisions with high tension power lines in Norway. - *J. Appl. Ecol.* 32: 745-753.
- Bevanger, K. 1995. Tetraonid mortality caused by collision with power lines in boreal forest habitats in central Norway. - *Fauna norv.* Ser C, *Cinclus* 18: 41-51.
- Bevanger, K. 1995. Reingjerder som dødelighetsfaktor for fugl i Finnmark. - NINA Fagrapport 004: 1-32.
- Bevanger, K. & Henriksen, G. 1995. The distributional history and present status of the American mink (*Mustela vison*) in Norway. - *Ann. Zool. Fennici.* 32: 11-14.
- Bevanger, K. & Lindström, E.R. 1995. Distributional history of the European badger (*Meles meles*) during the 20th century in Scandinavia. - *Ann. Zool. Fennici.* 32: 5-9.
- Bjørge, A. 1995. Comparative Habitat Use and Foraging Behaviour of Harbour Seals and Grey Seals in Western Norway. - *ICES CM* 1995/N:S 1.
- Bjørge, A. & Donovan, G.P. (eds.) 1995. Biology of the Phocoenids. - *Int. Whal. Commn.* Cambridge. 552 pp.
- Bjørge, A., Hohn, A.A., Kvam, T., Lockyer, C., Schweder, T. & Aarefjord, H. 1995. Harbour Porpoise Age Determination - Report from a Workshop, Oslo, 21-23 May 1990. *Rep. int. Whal Commn, Special Issue* 16.
- Bjørge, A., Thompson, D., Hammond, P., Fedak, M., Bryant, E., Aarefjord, H., Roen, R. & Olsen, M. 1995. Habitat use and diving behaviour of harbour seals in a coastal archipelago in Norway. - s. 211-223 i A.S. Blix, L. Walløe and Ø. Ulltang (eds.) *Whales, seals, fish and man*. Elsevier Science, Amsterdam.
- Bjørge, A. & Øien, N. 1995. Distribution and abundance of Harbour Porpoise *Phocoena phocoena* in Norwegian waters. - *Rep. int. Whal Commn, Special Issue* 16.
- Bjørø, B. & Sandlund, O.T. 1995. Differences in morphology and ecology within a stunted Arctic char population. - *Nordic J. Freshw. Res.* 71: 163-172.
- Blackburn, N. & Fry, G.L.A. 1995. Modelling reaction-diffusion processes with systems dynamics in the landscape level. - s. 70-77 i Skov, F., Komdeur, J., Fry, G. & Knudsen, J. (eds.) *Proceedings of the 2nd CONNECT Workshop on Landscape Ecology - Potentials and Limitations*, Danish National Environmental Research Institute, Denmark.
- Bustnes, J.O. & Eriksrad, K.E. 1995. Brood abandonment in common eiders: a reply to H. Pöysä. - *Can.J. Zool.* 73: 1577-1578.
- Bustnes, J.O. & Lønne, O.J. 1995. Sea ducks as predators of sea urchins in a northern kelp forest. - s. 599-608 i Skjoldal, H.R., Hopkins, C., Erikstad, K.E. & Leinaas, H.P. (eds.) 1995.
- Callaghan, T.C., Oechel, W.C., Gilmanov, T., Molau, U., Maxwell, B., Tyson, M.J., Sveinbjørnsson, B. & Holten, J.I. (eds.) 1995. Global change and Arctic terrestrial ecosystems. - *European Commission Ecosystems research report* 10: 1-329.
- Camphuysen, C.J., Calvo, B., Durinck, J., Ensor, A., Follestad, A., Furness, R.W., Garthe, S., Leaper, G., Skov, H., Tasker, M.L. & Winter, C.J.N. 1995. Consumption of discards by seabirds in the North Sea. - *NIOZ-Rapport* 5 (1995), 202 pp.
- Christensen, H. 1995. Determinants of Otter *Lutra lutra* distribution in Norway. - Dr.scient. thesis, University of Trondheim. 33 pp. + 5 papers.
- Christensen, H. & Heggberget, T.M. 1995. Polychlorinated biphenyl (PCB) residues and reproductive performance in Norwegian otters *Lutra lutra* L. - i Christensen, H. 1995.
- Christie, H., Leinaas, H.P. & Skadsheim, A. 1995. Local patterns in mortality of the green sea urchin, *Strongylocentrotus droebachiensis*, at the Norwegian coast. - s. 573-584 i Skjoldal, H.R., Hopkins, C., Erikstad, K.E. & Leinaas, H.P. (eds.) 1995.
- Christie, H. & Berge, J.A. 1995. In situ experiments on recolonization of intertidal mudflat fauna to sediment contaminated with different levels of oil. - *Sarsia* 80: 175-185.
- Debout, G., Røv, N. & Sellers, R.M. 1995. Status and population development of Cormorants *Phalacrocorax carbo carbo* breeding on the Atlantic coast of Europe. - *Ardea* 83: 47-59.
- Dramstad, W.E. & Fry, G.L.A. 1995. Foraging activity of bumblebees (*Bombus*) in relation to flower resources on arable land. - *Agriculture, Ecosystems and Environment* 53: 123-135.
- Erikstad, K.E., Tveraa, T. & Barrett, R.T. 1995. Adult survival and chick production in long-lived seabirds: a 5-year study of the kittiwake *Rissa tridactyla*. - s. 471-477 i Skjoldal, H.R., Hopkins, C., Erikstad, K.E. & Leinaas, H.P. (eds.) 1985.
- Erikstad, K.E. & Tveraa, T. 1995. Does the cost of incubation set limits to clutch size in common eiders *Somateria mollissima*? - *Oecologia* 103: 270-273.
- Erikstad, L. 1994. Le pays la Norvège du trimestre. - *Strate* 7: 14-17.
- Finstad, B., Bjørn, P.A. & Nilsen, S.T. 1995. Survival of salmon lice, *Lepeophtheirus salmonis* Krøyer, on Arctic charr, *Salvelinus alpinus* (L.), in fresh water. - *Aquacult. Res.* 26: 791-795.
- Finstad, B. & Heggberget, T.G. 1995. Seawater tolerance, migration, growth and recapture rates of wild and hatchery-reared Arctic Charr *Salvelinus alpinus* (L.). - *Nordic J. Freshw. Res.* 71: 229-236.
- Fiske, P. & Kålås, J.A. 1995. Mate sampling and copulation behaviour of great snipe females. - *Anim. Behav.* 49: 209-219.
- Fleming, I.A. 1995. Reproductive success and the genetic threat of cultured fish to wild populations. - s. 117-135. i Philipp, D.P., Epifanio, J.M., Marsden, J.E. & Claussen, J.E. (eds.) *Protection of aquatic - Proceedings of the World Fisheries Congress, Theme 3*. Oxford and IBH Publishing, New Delhi, India.
- Forseth, T., Ugedal, O. & Jonsson, B. 1995.

- Inter and intra cohort variation in the life history of Arctic charr *Salvelinus alpinus*. - Nordic J. Freshw. Res. 71: 237-244.
- Fremstad, E. 1995. Skjøtsel av beitemark på Tautra, Nord-Trøndelag. - NINA Fagrapport 002: 1-49.
- Framstad, E., Bendiksen, E. & Korsmo, H. 1995. Evaluering av verneplan for barskog. - NINA Fagrapport 008: 1-36.
- Fry, G.L.A. 1995. Landscape ecological principles and sustainable agriculture. - s. 247-254 i BCPC Symposium Proceedings No 63, Farnham, U.K.
- Fry, G.L.A. 1995. The landscape ecology of insect movements on agricultural land. - s. 177-202 i Glen, D., Greaves, M.P. & Anderson, H. (red.) Ecology and Integrated Farming Systems, John Wiley, London.
- Fry, G.L.A. 1995. The use of insects in the landscape ecological studies. - s. 27-33 i Skov, F., Komdeur, J., Fry, G. & Knudsen, J. Proceedings of the 2nd CONNECT Workshop on Landscape Ecology - Potentials and Limitations, Danish National Environmental Research Institute, Denmark.
- Fry, G.L.A. & Sarlow-Herlin, I. 1995. Landscape design: how do we incorporate ecological, cultural and aesthetic values in landscape assessment and design principles? - s. 51-55 i Proceedings of the fourth annual conference of International Association of Landscape Ecology (U.K). Reading, U.K.
- Galaktionov, K. & Bustnes, J.O. 1995. Species composition and prevalence of seabird trematode larvae in periwinkles at two littoral sites in North-Norway. - Sarsia 80: 187-191.
- Guisan, A., Holten, J.I., Spichiger, R. & Tessier, L. (eds.) 1995. Potential Ecological Impacts of Climate Change in the Alps and Fennoscandian Mountains. Publication hors-serie no. 8 des Conservatoire et Jardin botaniques de la Ville de Genève. Genève, august 1995. 194 pp.
- Guisan, A., Tessier, L., Holten, J.I., Haerberli, W. & Baumgartner, M. 1995. Understanding the impact of climate change on mountain ecosystems: an overview - s. 15-43 i Guisan, A., Holten, J.I., Spichiger, R. & Tessier, L. (eds.). 1995.
- Guisan, A. & Holten, J.I. 1995. Impacts of climate change on mountain ecosystems: Future research and monitoring needs. - s. 179-184 i Guisan, A., Holten, J.I., Spichiger, R. & Tessier, L. (eds.). 1995.
- Gåsdaal, O. 1995. Deltagelse i friluftsliv - sosiale mål og fysiske hindringer. - Dr.polit.-avhandling, Univ. i Trondheim, 316 s.
- Hansen, L.P. 1995. Farmed Atlantic salmon - Interactions with wild fish. - s. 72-84 i Calabi, S. & A. Stout (eds.). A hard look at some tough issues. New England Salmon Management Conference. Silver Quill, Camden, Maine.
- Heggberget, T.M. 1995. Food resources and feeding ecology of marine otters (*Lutra lutra* L.). - s. 609-618 i Skjoldal, H.R., Hopkins, C., Erikstad, K.E. & Leinaas, H.P. (eds.). 1995.
- Heggberget, T.M. 1995. Reproductive seasonality of the Eurasian otter (*Lutra lutra* L.) in Norway. - Anon. (ed.): Report, Otterseminar June 1994, Leuwarden, the Netherlands. Europarådet, Bernkonvensjonen.
- Heggberget, T.M. & Moseid, K.-E. 1995. Coastal otter habitats and exposure of otters to offshore oil spills. - i Reuter, C. & Rowe-Rowe, D. (eds.): Proceedings VI Int. Otter Colloquium, Pietermaritzburg 1993. Habitat no. 11.
- Hesthagen, T., Berger, H.M., Larsen, B.M. & Saksgård, R. 1995. Monitoring fish stocks in relation to acidification in Norwegian watersheds. - Water, Air and Soil Pollution 85: (641-646).
- Hesthagen, T., Hegge, O., Skurdal, J. & Dervo, B.K. 1995. Differences in habitat utilization among native stocked brown trout (*Salmo trutta*) in a hydroelectric reservoir. - Can. J. Fish. Aquat. Sci. 52: 2159-2167.
- Hesthagen, T., Hindar, K., Jonsson, B., Ousdal, J.-O. & Holte, H. 1995. Effects of acidification on normal and dwarf Arctic charr *Salvelinus alpinus* (L.) in a Norwegian Lake. - Biol. Conserv. 74: 115-123.
- Hesthagen, T. & Sandlund, O.T. 1995. Current status and distribution of Arctic char *Salvelinus alpinus* (L.) in Norway: The effects of acidification and introductions. - Nordic J. Freshw. Res. 71: 275-295.
- Heywood, V.H. & Baste, I. 1995. Introduction. - s. 1-19 i Heywood, V.H. & Watson, R.T. (eds.) Global Biodiversity Assessment. UNEP. University Press, Cambridge 1140 pp. (K. Hindar og B. Jonsson bidragsytere).
- Hindar, K. 1995. Ecological and genetic effects of transgenic fish. - s. 233-244 i Council of Europe: Pan-European Conference on the Potential Long-Term Ecological Impact of Genetically Modified Organisms. Council of Europe Press. Strasbourg.
- Hindar, K. & Jonsson, B. 1995. Impacts of aquaculture and hatcheries on wild fish. - s. 70-87 i Philipp, D.P., Epifanio, J.M., Marsden, J.E. & Claussen, J.E. (eds.). Protection of Aquatic Biodiversity. Proceedings of the World Fisheries Congress, Theme 3. Oxford and IBH Publishing, New Delhi.
- Hjeljord, O. & Fry, G.L.A. 1995. The size of Black Grouse populations in relation to habitat characteristics in southern Norway. - s. 67-70 i Proceeding of the International Grouse Symposium 6, World Pheasant Association, Reading, U.K.
- Holten, J.I. 1995. Effects climate change on plant diversity and distribution. - s. 51-57 i Guisan, A., Holten, J.I., Spichiger, R. & Tessier, L. (eds.) 1995.
- Holten, J.I. 1995. Introduction to Fennoscandian mountains - s. 41-43 i Guisan, A., Holten, J.I., Spichiger, R. & Tessier, L. (eds.). 1995.
- Hvidsten, N.A., Jensen, A.J., Vivås, H., Bakke, Ø. & Heggberget, T.G. 1995. Downstream migration of Atlantic salmon smolts in relation to water flow, water temperature, moon phase and social interaction. - Nordic J. Freshw. Res. 70: 38-48.
- Høiland, K. 1995. Truete kulturbetingete planter i Norge. 2. Gårdstunplanter. - NINA Fagrapport 003: 1-34.
- Jacobsen, K.O., Erikstad, K.E. & Sæther, B.-E. 1995. An experimental study of the costs of reproduction in the kittiwake (*Rissa tridactyla*) - Ecology 76: 1635-1641.
- Jensen, A.J. 1995. Growth and smoltification of anadromous Arctic charr presmolts in lentic and lotic habitats. - Nordic J. Freshw. Res. 71: 309-319.
- Jensen, A. J. & Aass, P. 1995. Migration of a fast-growing population of brown trout (*Salmo trutta* L.) through a fish ladder in relation to water flow and water temperature. - Regulated Rivers: Research & Management 10: 217-228.
- Jonsson, N. & Finstad, B. 1995. Sjøørret: økologi, fysiologi og atferd. - NINA Fagrapport 006: 1-32.
- Jonsson, N., Jonsson, B., Aass, P. & Hansen, L.P. 1995. Brown trout *Salmo trutta* released to support recreational fishing in a Norwegian fjord. - J. Fish. Biol. 46: 70-84.
- Jørgensen L. & Klemetsen A. 1995. Food resource partitioning of Arctic charr, *Salvelinus alpinus* (L.) and three-spined stickleback, *Gasterosteus aculeatus* L., in the littoral zone of Takvatn in northern Norway. - Ecol. Freshw. Fish 4: 77-84.
- Kleivane, L., Skaare, J.U., Bjørge, A., de Ruiter, E. & Reijnders, P.J.H. 1995. Organochlorine pesticide residue and PCB in harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) incidentally caught in Scandinavian waters. - Environmental Pollution 89.
- Klemetsen, A. & Dahl-Hansen, G.A.P. 1995. Disruption of the ontogenetic habitat shift pattern in a population of Arctic charr *Salvelinus alpinus* as a result of intensive fishing. - Nordic J. Freshw. Res. 71: 324-332.
- Korsmo, H. 1995. Weight equations for determining biomass fractions of young Hardwoods from natural regenerated stands. - Scand. J. For. Res. 10: 333-346.
- Kålås, J.A. 1995. Monitoring of passerine bird populations in the Norwegian "Terrestrial Monitoring Programme". - s. 83-95 i Olsen, K.V. (ed.) Biological Methods for use in Monitoring the Arctic. Tema Nord 1995: 604.
- Kålås, J.A., Fiske, P. & Sæther, S.A. 1995. The effect of mating probability on risk taking: An experimental study in Lekking great snipe. - Am. Naturalist, 146 (1): 59-71.
- Kålås, J.A., Ringsby, T.H. & Lierhagen, S. 1995. Metals and selenium in wild animals from Norwegian areas close to Russian nickel smelters. - Environ. Monit. Assess. 36: 251-270.
- L'Abée-Lund, J.H. & Heggberget, T.G. 1995. Density of juvenile brown trout and Atlantic salmon in natural and man-made riverine habitats. - Ecol. Freshw. Fish (4): 138-140.
- Landa, A. & Skogland, T. 1995. The relationship between population density and body size of wolverine *Gulo gulo* in Scandinavia. - Wildl. Biol. 1: 165-175.
- Lande, R., Engen, S. and Sæther, B.-E. 1995. Optimal harvesting of fluctuating populations with a risk extinction. - Am. Nat. 145: 728-745.
- Langeland, A. 1995. Management of char lakes. - Nordic J. Freshw. Res. 71: 68-80.
- Langeland, A. & Nøst, T. 1995. Gill raker structure and selective predation on zooplankton by particulate feeding fish. - J. Fish. Biol. 47: 719-732.
- Langvatn, R. 1995. Age determination of mammals - Some aspects of biochemistry and physiological mechanisms related to deposition of incremental lines in dental tissues. - Rep. int. Whal. Comn. Special Issue 16 (1995): 499-510.

- Larsen, B.M. & Hesthagen, T. 1995. The effects of liming on juvenile stocks of Atlantic salmon (*Salmo salar*) and brown trout (*Salmo trutta*) in a Norwegian river. - Water, Air and Soil Pollution 85: (991-996).
- Leinaas, H.P. & Christie, H. 1995. Effects of removing sea urchins (*Strongylocentrotus droebachiensis*): Stability of the barren state and succession of kelp forest recovery in the east atlantic. - Oecologia: (in press)
- Lie, E., Nygård, T. & Steinnes, E. 1995. Accumulation of heavy metals in an Antarctic food-chain. - Heavy metals in the environment. Vol. 1: 240-243. Hamburg, Tyskland, september 1995.
- Lindström, E.R., Brainerd, S.M., Helldin, J.O. & Overskaug, K. 1995. Pine marten - red fox interactions: a case of interaquid predation? - Anim. Zool. Fennici. 32: 123-130.
- Linnell, J. D. C. & Andersen, R. 1995. Site tenacity and logging disturbance in roe deer. - Wildl. Soc. Bull. 23: 31-36.
- Linnell, J. D. C., Andersen, R. & Flormælen, N. A. 1995. Patterns of mother-young association and settlement in Norwegian roe deer. - Proceedings of the 2nd European Roe Deer Meeting: 91-96.
- Linnell, J. D. C., Aanes, R. & Andersen, R. 1995. Who killed bambi? The role of predation in neonatal mortality of northern temperate ungulates. - Wildl. Biol. 1:4: 209:223.
- Lorentsen, S.-H. 1994. Reproductive effort in the Antarctic Petrel *Thalassoica antarctica*; the effect of parentat body size and condition. - Dr. scient. thesis, University of Trondheim. 41 pp. + 6 papers.
- Lorentsen, S.-H. & Bakke, Ø. 1995. Estimation of Gray seal *Halichoerus grypus* pup production from one or more censuses. - s. 47-51 i Blix, A.S., Walløe, L. & Ulltang, L. (eds.) Whales, seals, fish and man. Elsevier Science B.V.
- Lorentsen, S.-H. & Røv, N. 1995. Incubation and brooding performance of the Antarctic Petrel *Thalassocia antarctica* at Svarthamaren, Dronning Maud Land. - Ibis 137: 345-351.
- Lund, R.A., Midtlyng, P.J. & Hansen, L.P. 1995. Identifisering av rømt oppdrettslaks ved effekter av vaksinerings. - NINA Fagrapport 012: 1-14.
- Mathisen, O.A., Heggberget, T.G. & Saksgård, L.M. (eds.) 1994. International Conference and Workshop: Homing and staying in salmon, 25-29 October 1993, Røros, Norway. Workshop report. - NINA*NIKU, Trondheim, 29 pp.
- McNeely, J.A., Gadgil, M., Leveque, C., Padoch, C. & Redford, K. 1995. Human influences of biodiversity. - s. 711-821 i Heywood, V.H. & Watson, R.T. (eds.) Global Biodiversity Assessment. UNEP. University Press, Cambridge 1140 pp. (I.A. Fleming, K. Hindar, B. Jonsson og O.T. Sandlund bidragsytere).
- Miller, K. Allegritti, M.H., Jonsson, N. & Jonsson, B. 1995. Measures for conservation of biodiversity and sustainable use of its components. - s. 915-1061 i Heywood, V.H. & Watson, R.T. (eds.) Global Biodiversity Assessment. UNEP. University Press, Cambridge 1140 pp. (B. Jonsson, L.P. Hansen, K. Hindar og R. Langvatn bidragsytere).
- Moksnes, A. & Røskaft, E. 1995. Egg-morphs and lost preference in the common cuckoo (*Cuculus canorus*): an analysis of cuckoo and lost eggs from European museum collections. - J. Zool., Lond. 236: 625-648.
- Moksnes, A. & Røskaft, E. 1995. Evolusjon av interspesifikk reirparasittisme hos fugl. - Fauna norvegica, Serie C, Cinclus 18: 1-18.
- Moksnes, A., Røskaft, E. & Mørkved Solli, M. 1994. Documenting puncture ejection of parasitic eggs by chaffinches *Fringilla coelebs* and blackcaps *Sylvia atricapilla*. - Fauna norvegica, Serie C, Vol 17(2): 115-118.
- Moksnes, A., Røskaft, E. & Tysse, T. 1995. On the evolution of blue Cuckoo eggs in Europe. - J. Avian Biol. 26: 13-19.
- Nellerman, C. & Fry, G.L.A. 1995. Terrain as an indicator of reindeer (*Tardus tardus*) winter forage availability. - Arctic 48: 172-176.
- Nygård, T., Frantzen, B. & Svazas, S. 1995. Steller's Eider *Polysticta stelleri* wintering in Europe: Numbers, distribution and origin. - Wildfowl 46: s.140-155.
- Næsje, T.F. 1995. Effects of Introduced *Mysis relicta* on habitat utilisation and feeding of Arctic charr. - Nordic J. Freshw. Res. 71: 359-371.
- Næsje, T.F., Jonsson, B. & Skurdal, J. 1995. Spring flood: a primary cue for hatching of river spawning Coregonidae. - Can. J. Aquat. Sci. 52: 2190-2196.
- Olsen, M. & Bjørge, A. 1995. Seasonal and regional variations in the diet of harbour seal in Norwegian waters. - s. 271-285 i A.S Blix, L. Walløe and Ø. Ulltang (eds.). Whales, seals, fish and man. Elsevier Science, Amsterdam.
- Overskaug, K., Knutsen, B. & Brøseth, H. 1995. Habitat and area use by red fox *Vulpes vulpes vixens* in Mid-Norway. - Fauna norv. Ser. A. 16: 29-33.
- Overskaug, K., Kristiansen, E. & Sunde, P. 1995. Sex-specific diet analysis of the tawny owl *Strix aluco* in Norway. - J. Raptor Res. 29(2): 137-140.
- Refseth, U.H. & Jakobsen, K.S. 1995. Improved multilocus DNA fingerprinting pattern of Atlantic salmon *Salmo salar* using a M13 probe containing both tandem repeat regions. - Mol. Mar. Biol. Biotech. 3: 347-354.
- Reitan, O. & Sandvik, J. 1995. Reproduction of Fieldfare *Turdus pilaris* in relation to damming. - Fauna norv. Ser. C, Cinclus 18 (1): 19-40.
- Roen, R. & Bjørge, A. 1995. Haul-out behaviour of the Norwegian harbour seal during summer. - s. 61-67 i A.S Blix, L. Walløe and Ø. Ulltang (eds.) Whales, seals, fish and man. Elsevier Science, Amsterdam.
- Ryman, N., Utter, F. & Hindar, K. 1995. Introgression, supportive breeding, and genetic conservation. - s. 341-365 i Ballo, J.D., Gilpin, M. & Fosse, T.J. (eds.) Population Management for Survival and Recovery: Analytical Methods and Strategies in Small Population Conservation. Columbia University Press.
- Sagør, J.T., Swenson, J.E. & Røskaft, E. 1995. Bjørn og sauehold: Er det mulig å nå Rovviltmeldingens målsettinger? - NINA Fagrapport 014: 1-20.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T. 1995. Differences in response to liming in a lake-dwelling fish community. - Water, Air and Soil Pollution 85: (973-978).
- Sandercock, B.K. & Pedersen, H.C. 1994. Do willow ptarmigan lay larger eggs in replacement clutches? - Can. J. Zool. 72: 2252-2255.
- Sandlund, O.T., Næsje, T.F. & Saksgård, R. 1995. Ecological diversity in whitefish *Coregonus lavaretus*: ontogenetic niche shifts and polymorphism. - Arch. Hydrobiol. Spec. Issues Advanc. Limnol. 46: 49-59.
- Savinova, T.N., Gabrielsen, G.W. & Falk-Petersen, S. 1995. Chemical pollution in the Arctic and Sub-arctic marine ecosystems; an overview of current knowledge. - NINA Fagrapport 001: 1-68.
- Skadsheim, A., Christie, H. & Leinaas, H.P. 1995. Population reduction of *Strongylocentrotus droebachiensis* (Echinodermata) in Norway and possible relationships to its endoparasite *Echinomermella matsi* (Nematoda). - Mar. Ecol. Prog. Ser. 119: 199-209.
- Skarpe, C. 1995. Vegetation ecology in African savanna. - Verhandlung der Gesellschaft für Ökologie, 24: 11-16.
- Skjoldal, H.R., Hopkins, C., Erikstad, K.E. & Leinaas, H.P. (eds.) 1995. Ecology of fjords and coastal waters. - Elsevier Science, B.V. 623 pp.
- Skov, F., Komdeur, J. & Fry, G.L.A. (red.) 1995. Principles and tools for the study of landscape ecology - potentials and limitations. - Danish National Environmental Research Institute, Danmark.
- Slatkin, M., Hindar, K. & Michalakakis, Y. 1995. Processes of genetic diversification. - s. 213-225 i Heywood, V.H. & Watson, R.T. (eds.) Global Biodiversity Assessment. United Nation Environmental Program (UNEP), Nairobi, and Cambridge University Press, Cambridge.
- Sloreid, S.-E. 1995. First records of Potamotrix bedoti (Piguet) and Haber speciosus (Hrabe) (Oligochaeta: Tubificidae) from Norway. - Fauna norv. Ser. A, 16: 34-37.
- Sloreid, S.-E., Walseng, B. & Halvorsen, G. 1995. Betydningen av allokton tilførsel fra kantvegetasjonen for bunndyr og krepsdyr i innsjøers litoralsone. Et innhegningsforsøk i Maridalsvannet i Oslo. - NINA Fagrapport 011: 1-30.
- Smiseth, P.T. & Lorentsen, S.-H. 1995. Behaviour of female and pup grey seals *Halichoerus grypus* during the breeding period at Froan, Norway. - J. Zool. Lond. 236: 11-16.
- Smiseth, P.T. & Lorentsen, S.-H. 1995. Evidence of equal maternal investment in the sexes in the polygous and sexually dimorphic grey seals *Halichoerus grypus*. - Behav. Ecol. Sociobiol. 36: 145-150.
- Stien, A., Halvorsen, O. & Leinaas, H.P. 1995. No evidence of *Echinomermella matsi* (Nematoda) as mortality factor in mortality of *Strongylocentrotus droebachiensis* (Echinoidea). - s. 585-592 i Skjoldal, H.R., Hopkins, C., Erikstad, K.E. & Leinaas, H.P. (eds.) 1995.
- Strand, O., Skogland, T. and Kvam, T. 1995. Placental scars and estimation of litter size: An experimental test in the Arctic fox. - J. Mammal 76(4): 1220 - 1225.

- Strann, K.-B., Nilssen, A.C. & Straumfors, P. 1995. Invasion of Camberwell Beauty *Nymphalis antiopa* L. and Red Admiral *Vanessa atalanta* L. (Lepidoptera: Nymphalidae) in North Norway. - Fauna norv. Ser. B, 42: 113-124.
- Swenson, J.E. 1996. Seasonal movements by hazel grouse in south-central Sweden. - Proc. Int. Conf. on Grouse 6: 37-40.
- Swenson, J.E. 1995. Habitat requirements of hazel grouse. - Proc. Int. Conf. on Grouse 6: 155-159.
- Swenson, J.E. 1995. The ecology of hazel grouse and management of its habitat. - Naturschutzreport (Jena) 10: 227-238.
- Swenson, J.E., Andrev, A.V. & Drovetskii, S.V. 1995. Factors shaping winter social organization in Hazel Grouse *Bonasa bonasia*; a comparative study in the eastern and western Palearctic. - J. Avian Biol. 26: 4-12.
- Swenson, J.E., Sandegren, F., Söderberg, A. & Franzén, R. 1995. Estimating the total weight of Scandinavian brown bears *Ursus arctos* from field-dressed and slaughter weights. - Wildl. Biol. 1: 177-179.
- Swenson, J.E., Wabakken, P., Sandegren, F., Bjärvall, A. Franzén, R. & Söderberg, A. 1995. The near extinction and recovery of brown bears in Scandinavia in relation to the bear management policies in Norway and Sweden. - Wildlife Biology, 1 (1): 11-25.
- Taberlet, P., Swenson, J.E., Sandegren, F. & Bjärvall, A. 1995. Localization of a contact zone between two highly divergent mitochondrial DNA lineages of the brown bear *Ursus arctos* in Scandinavia. - Conserv. Biol. 9: 1255-1261.
- Tombre, I.M. 1995. Reproductive effort in high-arctic barnacle Geese; The importance of body mass and the date of egg laying. - Dr. scient. thesis 1995. Univ. i Tromsø. 20 pp. + 4 papers.
- Tombre, I.M. & Erikstad, K.E. 1995. An experimental study of incubation effort in high arctic barnacle geese. - J. Anim. Ecol. (In press)
- Ugedal, O., Forseth, T., Jonsson, B. & Njåstad 1995. Sources of variation in radiocaesium level between individual fish from a Chernobyl contaminated Norwegian lake. - J. Appl. Ecol. 35: 352-361.
- Wei, Z. 1995. Vegetation dynamics in relation to livestock grazing in a semi-arid steppe in Inner Mongolia - Fil.dr.-thesis, Uppsala Universitet. 28 pp. + 5 papers.
- Wei, Z. & Skarpe C. 1995. Small-scale species dynamics in semi-arid steppe vegetation in Inner Mongolia. - J. Vegetation Sci. 6: 583-592.
- Wratten, S.D., Wormell, S., Mauromooto, J. & Fry, G.L.A. 1995. Hedgerow permeability to carbid beetles. - Agriculture, Ecosystems and Environment 52: 141-148.
- Ødegaard, F., Tømmerås, B.Å., Wright, J. & Sandlund, O.T. 1995. Biodiversity and host specificity of Chrysomelidea and Curculionoidea in the canopy of a tropical forest in Panama. - Forests & Insects. 18th Symposium of the Royal Entomological Society, London, oktober 1995.
- Øien, I.J., Moksnes, A., & Røskaft, E. 1995. Evolution of variation in egg color and marking pattern in European passerines: adaptations in a coevolutionary arms race with the cuckoo, *Cuculus canorus*. - Behav. Ecology 6: 166-174.
- Økland, F., Heggberget, T.G. & Jonsson, B. 1995. Migratory behaviour of wild and farmed Atlantic salmon *Salmo salar* during spawning. - J. Fish. Biol. 46: 1-7.
- Aanes, R. & Andersen, R. 1995. Red fox predation on roe deer: What do we know - and what should we know? - Proceedings of the 2nd European Roe Deer Meeting: 5-8.
- Åberg, J., Jansson, G., Swenson, J.E. & Angelstam, P. 1995. The effect of matrix on the occurrence of hazel grouse (*Bonasa bonasia*) in isolated habitat fragments. - Oecologia, 103: 265-269.
- Aarefjord, H., Bjørge, A., Kinze, C. & Lindstedt, I. 1995. Diet of the Harbour porpoise *Phocoena phocoena* in Scandinavian waters. - Rep. int. Whal Commn, Special Issue 16.

Oppdragsmeldinger og andre rapporter/Project reports

- Anker-Nilssen, T. 1995. Bestandsinteraksjoner lunde/sild. - DN-notat, 1995-3: 30-34.
- Anon. 1995. Water quality and aquatic life study, impact and mitigation studies. -Theun-Hinboun LAO PDR. Final report, October 1995. Norsk Institutt for Vannforskning og Norsk Institutt for Naturforskning. 58 s.
- Anon. 1995: (Lars P. Hansen co-author). Report of the working group on north Atlantic salmon. ICES. C.M. 1994/Assess:16.
- Bendiksen, E. 1995. Biologiske verneverdier i Gullenhagen, Vestre Sandbotnhaugen, Gran Østås, med forslag til reservat. - Stensil. 12 s.
- Berge, D. & Hvidsten, N.A. (main authors). 1995. Water quality and aquatic life study. Theun Hinboun impact studies. Final Report. - NIVA Report 3360-95. 58 s.
- Berger, H.M. 1994. Utslipp fra vannrenseanlegg i Tavlåa, Namsos kommune i Nord-Trøndelag. Effekter på ferskvannskosystemet. - NINA Oppdragsmelding 327: 1-21.
- Berger, H.M. 1994. Utslipp fra vannrenseanlegg i Leksa, Stjørdal kommune i Nord-Trøndelag. Effekter på ferskvannskosystemet. - NINA Oppdragsmelding 328: 1-25.
- Bevanger, K. 1995. Hakkespetter som konfliktfaktor i elektrisitetsforsyningen. - NINA Oppdragsmelding 333: 1-30.
- Bustnes, J.O. & Nilsen, S. 1995. Populasjonsøkologiske vurderinger rundt vårjakt på ender i Kautikeino. - NINA Oppdragsmelding 379: 1-24.
- Bustnes, J.O., Persen, E. & Bangjord, G. 1995. Results from a survey of Brent Goose and Barnacle Goose population in Tusenøyane and southernwestern Svalbard in July 1995. - NINA Oppdragsmelding 378: 1-13.
- Christie, H. 1995. Kartlegging av faunaen knyttet til tareskogen i Froan; variasjon i en eksponeringsgradient. - NINA Oppdragsmelding 368: 1-22.
- Christie, H. & Rinde, E. 1995. Endringer i kråkebolleforekomst, kråkebolleparasitt og bunnalgevegetasjon langs kysten av Midt-Norge. - NINA Oppdragsmelding 359: 1-39.
- Daverdin, R.H., Aagaard, K., Sandlund, O.T. & Tømmerås, B.Å. 1995. Rapport fra NINA/DN seminar: Indikatorer for overvåking av biologisk mangfold. - NINA Oppdragsmelding 329: 1-63.
- Eilertsen, O. & Brattbakk, I. 1994. Terrestrisk naturovervåking. Vegetasjonsøkologiske undersøkelser av boreal bjørkeskog i Øvre Dividal nasjonalpark. - NINA Oppdragsmelding 286: 1-82.
- Finstad, B. 1995. Registreringer av lakselus på laks, sjørøret og sjøørøye. - NINA Oppdragsmelding 356: 1-32.
- Finstad, B. 1995. Smoltproduksjonsforsøk med laks. - NINA Oppdragsmelding 386: 1-15.
- Finstad, B. & Iversen, M. 1995. Testing av smoltkvaliteten hos laks og sjørøret på smoltproduksjonsanleggene i Eidfjord, Eikesdalen og Lundamo. - NINA Oppdragsmelding 341: 1-21.
- Follestad, A., Anker-Nilssen, T. & Lorentsen, S.-H. 1995. Mulige konsekvenser for sjøfugl ved petroleumsvirksomhet på Åsgard, Midt-norsk sokkel. NINA Oppdragsmelding 384: 1-74.
- Follestad, A. & Runde, O.J. 1995. Sjøfugl og fiskeredsaker: gjenfunn av ringmerkede fugler. - NINA Oppdragsmelding 350: 1-26.
- Frisvoll, A.A., Elvebakk, A., Flatberg, K.I. & Økland, R.H. 1995. Sjekkliste over norske mosar. Vitenskapeleg og norsk namneverk. - NINA Temahefte 4: 1-104.
- Halleraker, J.H. & Hesthagen, T. 1994. Status og utbredelse av ferskvannsfisk i endel innsjøer i Nordland fylke. - NINA Oppdragsmelding 315: 1-16.
- Hansen, L.P., Friedland, K.D. & Dunkley, D.A. 1995. Examination of survival rates of Atlantic salmon *Salmo salar* L. from Norway and Scotland and the possible influence of marine habitat area. - ICES. North Atlantic Salmon Working Group, 14 pp.
- Hansen, L.P., Jonsson, N. & Jonsson, B. 1995. Factors affecting upstream and downstream migration in anadromous European salmonids and catadromous eel. - ICES ANACAT Fish Committee, CM 1995/M: 31.
- Hansen, L.P., Lund, R.A. & Jacobsen, J.A. 1995. Farmed Atlantic salmon in the long-line fishery at Faroes and in Norwegian home waters. - ICES North Atlantic Salmon Working Group, 7 pp.
- Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1995. Insektinventeringer i Oslofjordområdet. Foreløpige resultater. - NINA Oppdragsmelding 385: 1-13.

- Helland, J., Greve, H.S., Skarpe, C. & Turner, S. 1995. NORADs support of the Remote Area Development Program (RADP) in Botswana. An evaluation report. - Chr. Michelsens Institute, Bergen.
- Hesthagen, T. 1995. Vannbiologisk overvåking. - s. 27-32 i Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør. Sammenheng av årsrapport 1994. - Statlig program for forurensningsovervåking, rapp. 629/95.
- Hesthagen, T., Forseth, T., Fløystad, L. & Saksgård, R. 1995. Effekter av aureutsettinger i Aursjømagasinet. - NINA Oppdragsmelding 383: 1-31.
- Hesthagen, T., Hegge, O., Eriksen, H., Saksgård, R. & Fløystad, L. 1995. Bestandsforholdene hos stedege og utsatt aure i Vinstervatna-magasinet. - NINA Oppdragsmelding 377: 1-20.
- Hesthagen, T., Henriksen, A. & Kvenild, L. 1995. Overskridelser av tålegrenser for overflatevann og skader på fiskebestander i innsjøer i Troms og Finnmark. - NINA Oppdragsmelding 323: 1-14.
- Hesthagen, T. & Larsen, B.M. 1995. Vannbiologisk overvåking. - s. 133-164 i Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør. Årsrapport 1994. Statlig program for forurensningsovervåking.
- Hesthagen, T. & Saksgård, R. 1995. Utviklingen i noen innsjølevende aurebestander i Haukedalen i Sogn og Fjordane i løpet av det siste ti-året. - NINA Oppdragsmelding 366: 1-20.
- Hesthagen, T. & Saksgård, R., Fløystad, L., Berger, H.M. & Larsen, B.M. 1995. Bestandsendringer hos aure i Vikedalsfjellet, 1982-1994. - NINA Oppdragsmelding 382: 1-18.
- Hvidsten, N.A., Johnsen, B.O. & Levings, C.D. 1995. Vandrings- og ernæring hos lakse smolt i Trondheimsfjorden og på Frohavet. - NINA Oppdragsmelding 332: 1-17.
- Jacobsen, J.A., Hansen, L.P., Isakson, A. & Karlsson, L. 1995. The salmon research programme at Faroes. Preliminary results of the tagging experiment and the stomach sampling 1993/94. - ICES North Atlantic Salmon Working Group, 4 pp.
- Jensen, A.J. (red.) 1995. Overvåking av anadrome laksefisk i utvalgte referanseoppdrag - Årsrapport 1994. - NINA Oppdragsmelding 362: 1-54.
- Johnsen, B.O. & Hvidsten, N.A. 1995. Evaluering av utsettingspålegg i Surna og Bævra. - NINA Oppdragsmelding 338: 1-30.
- Jordhøy, P. & Strand, O. 1995. Overvåkingsprogram for hjortevilt. Villreindelen. Tilvekst og struktur i villreinstamene 1995. - NINA, 10. november 1995 (Stensil).
- Korsmo, H. & Svalastog, D. 1995. Inventering av verneverdig barskog i Vestfold. - NINA Oppdragsmelding 369: 1-51.
- Krogglund, F., Hansen, L.P., Rosseland, B.O., Staurnes, M., Berntssen, M., Åtland, Å., Barlaup, B. & Lydersen, E. 1994. Vannkvalitetskriterier og laksefisk. - s. 123-164 i DN-notat 1994.
- Kvam, T., Sørensen, O.J., Eggen, T., Knutsen, K., Overskaug, K., Berntsen, F. & Swenson, J.E. 1995. Årsrapport fra Rovdyrprosjektet i Nord-Trøndelag 1994. - NINA Oppdragsmelding 364: 1-37.
- Kålås, J.A., Framstad, E., Pedersen, H.C. & Strand, O. 1995. Terrestrisk naturovervåking. Fjellrev, hare, smågnagere, fugl og næringskjedestudier i TOV-områdene, 1994. - NINA Oppdragsmelding 367: 1-52.
- Kålås, J.A. & Jordhøy, P. 1995. Miljøovervåking Tjeldbergodden. Metallinnhold i terrestriske næringskjeder. Grunnlagsundersøkelser 1993-94. - NINA Oppdragsmelding 351: 1-19.
- Landa, A., Tømmerås, B.Å. & Krogstad, S. 1995. Jervpredasjon på sau - Utvikling og utprøving av lukt- og smakrepellenter 1995. - NINA Oppdragsmelding 370: 1-13.
- Langeland, A., Berger, H.M., Nøst, T. & Schartau, A.K.L. 1995. Konsentrasjoner av metaller i fisk fra Kola og Øst-Finnmark. - NINA Oppdragsmelding 357: 1-18.
- Langvatn, R. 1995. Overvåking hjortevilt - hjort. Årsrapport for Sogn og Fjordane 1994. - NINA Oppdragsmelding 348: 1-20.
- Langvatn, R. 1995. Overvåking hjortevilt - hjort. Årsrapport Region Sør (Rogaland - Hordaland) 1994. - NINA Oppdragsmelding 346: 1-19.
- Langvatn, R. 1995. Overvåking hjortevilt - hjort. Årsrapport Region nord (Nordmøre - Sør-Trøndelag) 1994. - NINA Oppdragsmelding 347: 1-19.
- Larsen, B.M. 1995. Vikedalselva. Fisk. DN-notat 1995-2: 46-56.
- Larsen, B.M. 1995. Elveperlemusling, *Margaritifera margaritifera* - Tilleggsutredning Rv. 7 Sokna-Ørgenvika. - NINA Oppdragsmelding 358: 1-10.
- Larsen, B.M. 1995. Vikedalselva. Fangststatistikk. DN-notat 1995-2: 57.
- Larsen, B.M. 1995. Sokndalselva. Fisk. DN-notat 1995-2: 145-149.
- Larsen, B.M. 1995. Ognå. Fisk. DN-notat 1995-2: 162-165.
- Larsen, B.M. 1995. Lygna. Fisk. DN-notat 1995-2: 178-181.
- Larsen, B.M., Eken, M. & Tysse, Å. 1995. Elvemusling, *Margaritifera margaritifera*, i Simoa, Buskerud - Utbredelse og bestandsstatus. - NINA Oppdragsmelding 380: 1-17.
- Larsen, B.M., Lamberg, A. & Hvidsten, N.A. 1995. Metoder for overvåking av gytebestander av anadrom laksefisk. - NINA Oppdragsmelding 331: 1-36.
- Lorentsen, S.-H. 1995. Observasjoner av sjøfugl i forbindelse med eksperimentelt oljeutslipp Friggfeltet august 1995. - NINA Oppdragsmelding 372: 1-11.
- Lorentsen, S.-H. 1995. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hekkende sjøfugl. Resultater fra 1995. - NINA Oppdragsmelding 374: 1-67.
- Lund, R.A., Hansen, L.P. & Jacobsen, J.A. 1995. Smolt age and sea age of Atlantic salmon sampled in the research fishery at Faroes in the 1993/94 fishing season. - ICES North Atlantic Salmon Working Group, 4 pp.
- Lund, R.A. & Heggberget, T.G. 1995. Garnskadeomfanget i norske elver i årene 1990-1994 relatert til begrensninger i sjølaksefisket. - NINA Oppdragsmelding 345: 1-19.
- Meyer, R. 1995. Båtfolks oppfatninger om miljøproblemer og forvaltning i Nøtterøy/Tjømeskjærgården. - NINA Oppdragsmelding 340: 1-29.
- Moe, K.A., Anker-Nilssen, T., Bakken, V. & Klungsoyr, J. 1995. Spesielt miljøfølsomme områder (SMO) og petroleumsvirksomhet. En forenklet tilnærming til kriterievalg og anvendelse i norske farvann. - DNV Teknisk Rapport 95-3600, Det Norske Veritas Industry AS, Høvik. 28+33 s.
- Nygård, T. 1995. Tungmetaller i fjær av dvergalk i Norge. - NINA Oppdragsmelding 373: 1-18.
- Nygård, T., Jordhøy, P., Kondakov, A. & Krasnov, Y. 1995. A Survey of waterfowl and seal on the coast of the southern Barents Sea in March 1994. - NINA Oppdragsmelding 361: 1-24.
- Nøst, T. & Schartau, A.K.L. 1995. Audna. Vannkjemi. - DN-notat 1995-2: 12-19.
- Nøst, T. & Schartau, A.K.L. 1995. Sokndalselva. Vannkjemi. - DN-notat 1995-2: 140-144.
- Nøst, T. & Schartau, A.K.L. 1995. Ognå. Vannkjemi. - DN-notat 1995-2: 155-159.
- Nøst, T. & Schartau, A.K.L. 1995. Kjemisk overvåking av norske vassdrag - Elveserien 1994. - NINA Oppdragsmelding 371: 1-17.
- Odden, J., Ness, E., Reitan, A. & Andersen, R. 1995. Etablering av leir- og øvingsområde på Rødsmoen; effekter på elgstammen. - NINA Oppdragsmelding 352: 1-19.
- Pedersen, H.C. (red.). 1995. Kadmium og bly i lirype: akkumulering og cellulære effekter. - NINA Oppdragsmelding 387: 1-34.
- Pedersen, H.C. 1995. Jakt som mortalitetsfaktor hos lirype. - NINA Oppdragsmelding 388: (i trykk)
- Pedersen, H.C., Bretten, T. & Lund, E. 1995. Draktskifte, predasjon og vinterøkologi hos hare. - NINA Oppdragsmelding 339: 1-18.
- Røv, N., Bergstrøm, R., Fjeld, P.-E. & Wrånes, E. 1995. Bestands- og atferdsstudier av ærfugl i forbindelse med innføring av jakt på Skagerrakkysten. - NINA Oppdragsmelding 363: 1-13.
- Sagør, J.T., Swenson, J.E. & Røskaft, E. 1995. Bjørn og sauehold: er det mulig å nå Rovviltmeldingens målsettinger? - NINA Fagrapport 014: 1-20.
- Saksgård, L. & Næsje, T.F. 1995. Undersøkelser av laks i Altaelva i 1994. - NINA Årsmelding, 9 s. (Stensil).
- Saksgård, R. & Hesthagen, T. 1994. Zooplankton og fisk. - Kalking i vann og vassdrag. FoU-virksomheten. Årsrapport 1993. DN-notat 1994: 51-62.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T. 1995. Kalking av Fjorda-området. 3. Zooplankton og 4. Fisk. - DN-Notat 1995-9: 53-64.
- Schartau, A.K.L., Hesthagen, T. & Aastorp, G.L. 1995. Ferskvannsbioologiske undersøkelser i midtnorske fjellområder i 1993. - NINA Oppdragsmelding 353: 1-27.
- Skadsheim, A. & Rinde, E. 1995. Økologisk kartlegging av tareskogsamfunnet i Froan. - NINA Oppdragsmelding 354: 1-38.
- Spidsø, T.K. & Svalastog, D. 1995. Smihagen naturreservat - konsekvenser for fuglelivet ved tunnel. - NINA Oppdragsmelding 375: 1-10.
- Strand, O., Espelien, I.S. & Skogland, T. 1995. Metaller og radioaktivitet i villrein fra Rondane. - NINA Fagrapport 005: 1-40.
- Strand, O. & Jordhøy, P. 1995. Overvåking av

- hjørtevilt - villreindelen. Konesjonsundersøkelser i Nordfjella (Hallingskarvet). - NINA Oppdragsmelding 343: 1-11.
- Strand, R. & Finstad, B. 1995. Smoltproduksjonsforsøk med laks. - NINA Oppdragsmelding 330: 1-16.
- Strand, R., Heggberget, T.G., Rikstad, A. & Johnsen, B.O. 1995. Havbeiteprosjektet i Opløyelva, Nærøy kommune. - NINA Oppdragsmelding 344: 1-21.
- Svalastog, D. 1994. Inventering av verneverdig lauvskog i Finnmark. - NINA Oppdragsmelding 334: 1-44.
- Svalastog, D. & Korsmo, H. 1995. Inventering av verneverdig barskog i Buskerud. - NINA Oppdragsmelding 360: 1-180.
- Sæther, B.-E. & Heim, M. 1995. Elgbeiteregistreringer i Bardu og Målselv 1993/94. - NINA Oppdragsmelding 349: 1-21.
- Thomassen, J., Andresen, K.H. & Moe, K.A. 1995. Petroleumsvirksomhet i Barentshavet nord - lettevirksomhet. - NINA Oppdragsmelding 355: 1-154.
- Tømmerås, B.Å. & Breistein, J. 1995. Fragmenteringsforsøk i granskog. Problemstillinger og metoder samt resultater fra felt sesongen 1994. - NINA Oppdragsmelding 342: 1-43.
- Tømmerås, B.Å., Viken, Å. & Sandlund, O.T. 1995. Forskningssamarbeid om tropisk økologi. Smithsonian Tropical Research Institute (STRI) og Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning (NINANIKU). - NINA Oppdragsmelding 365: 1-20.
- Walseng, B., Hagman, E., Halvorsen, G. & Storeid, S.-E. 1995. Krepsdyr- og bunndyrfaunaen i en rensepark på Jæren med syv fangdammer. Et pilotprosjekt. - NINA Oppdragsmelding 336: 1-19.
- Walseng, B. & Hansen, H. 1994. Krepsdyr og bunndyr i sure vann i Østfold. - NINA Oppdragsmelding 335: 1-29.
- Walseng, B. & Halvorsen, G., Sporsheim, P. & Storeid, S.-E. 1995. Arendalsvassdraget. Krepsdyr og bunndyrundersøkelser. - DN-notat 1995-2: 129.
- Walseng, B. & Halvorsen, G. 1995. Rorevassdraget. Invertebrater. - DN-notat 1995-2: 101-107.
- Walseng, B., Raddum, G.G. & Kroglund, F. 1995. Kalking i Norge. Invertebrater. -DN-utredning 1995-6. 65 s.
- Økland, F., Jensen, A.J. & Johnsen, B.O. 1995. Vandring hos radiomerket ørret i Aurlandsvassdraget. - Vandrør sjørørret inn i Vangen kraftverk? - NINA Oppdragsmelding 337: 1-19.
- Aarvak, T., Øien, I.J., Lorentsen, S.-H. & Brøseth, H. 1995. The Lesser White-fronted goose monitoring programme. - Norw. Orinth. Soc. Report 4-1995. 16 pp.

Populærvitenskapelige publikasjoner/Popular scientific articles

- Andersen, R. 1995. Rådyret - fremtiden hjørtevilt. - s. 5-8 i "Skitt jakt 1995". Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Andersen, R. & Reitan, A. 1995. Er elgen lett skremt. Frykttrespons, fluktatferd og arealbruk hos elg ved påvirkning av militær aktivitet og annen type forstyrrelser. - Elgen 1995: 86-90.
- Anker-Nilssen, T. 1995. Havsvalefangsten i Norge 1994. - Ringmerkaren 7: 201-215.
- Anker-Nilssen, T. 1995. Røstprosjektets ringmerkningsvirksomhet i 1994. - Ringmerkaren 7: 64.
- Anon. 1995. Fokus på gaupa. - Artikkelsamling fra Rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag. - Villmarksliv 12-1995: 20-26.
- Bevanger, K. 1995. Beverens gjenerobring av Norge. - s. 77-90 i Brox, K.H. (red.) Natur 1995, Tapir Forlag, Trondheim.
- Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.) 1995. Ferskvannsfisk. Økologi, kultivering og utnyttning. - Norges forskningsråd, Oslo. 268 s.
- Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. 1995. Praktisk nytte av FFT-programmet. - s. 233-238 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Brainerd, S. & Swenson, J.E. 1995. Lokkepipa - ingen trussel for jerpebestanden. - Jakt & Fiske 1995(10): 18-19.
- Buvik, T., Heim, M. & Sæther, B.-E. (1995). Alle voksne okser på Vega er skutt. - Elgen 1995: 68-69.
- Daverdin, R.H. & Halvorsen, O. 1995. Parasittfaunaen i fiskesamfunn, resultat av komplekse samspill. - s. 127-124 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Finstad, B., Grimnes, A., Birkeland, K. & Jakobsen, P.J. 1995. Lakselusa - en trussel mot våre anadrome laksefisk? - Villmarksliv 11-1995: 32-33.
- Fleischer, S., Muniz, P.I. & Nilsen, I. 1995. Forsurningens mekanismer. - s. 15-18 i Bertills, U. & Hanneberg, P (red.). Forsurningen i Sverige - Vad vet vi egentligen? SNV Rapport 4421 (1995), 107 s.
- Forseth, T., Jonsson, B. & Damsgård, B. 1995. Næringsopptak og vekst hos fiske-etende ørret. - s. 71-77 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Forseth, T., Jonsson, B. & Ugedal, O. 1995. Veksthastighet er en viktig faktor i røyas livsløp. - s. 48-56 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Framstad, E., Bendiksen, E., Flatberg, K.I., Frisvoll, A., Holien, H., Høyland, K., Prestø, T. & Svalastog, D. 1995. Planter i boreal skog - effekter av lokale økologiske faktorer, skogsdrift og omgivelser på artsmangfoldet. - Aktuelt fra Skogforsk, 16-95: 1-32.
- Fremstad, E. 1995. Kystens lyngheier - har de en fremtid? - s. 49-61 i Brox, K.H. (red.) Natur 1995, Tapir Forlag, Trondheim.
- Fremstad, E. & Elven, R. 1995. Galium pumilum Murray subsp. pumilum (parkmaure), ny for Norge - Blyttia 53: 161-165.
- Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernvedlingen 1995. Rik lauvskog i Finnmark - Rapport nr 2 - 1995, 31 s. (H. Korsmo og D. Svalastog, NINA, bidragsyttere).
- Halvorsen, G. (red.) 1995. Limnos - tidsskrift for Norsk Limnologforening. Nr 1 (1995), 36 s.
- Hanssen, O. 1995. Insekter i tørre og råtnende trær. - Insekt-Nytt 1/2 (1995): 27-40.
- Hesthagen, T. 1995. Settefisk fra kar eller naturdam? - s. 153-156 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Hindar, K. 1995. Levedyktige, men truede populasjoner i norsk fauna. - Årsmelding 1994. Det Norske Videnskaps-Akademi, Oslo.
- Hindrum, R., Jordhøy, P., Strand, O. & Tyler, N. 1995. Svalbardrein - et nøysomt liv på tundraen. - Villreinen 1995: 105-112.
- Hjeltnes, B. (red.) 1995. Overføring av sykdom mellom oppdrettsfisk og villlevende fisk. - s. 18-24 i Miljøvirkninger av havbruk. Sluttrapport. Norges forskningsråd. (B. Finstad, NINA, bidragsyter).
- Johnsen, B.O. 1995. Settefiskens greier seg. - s. 157-161 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Jonsson, B. (red.) 1995. Rømt oppdrettslaks - effekter på ville bestander. - s. 5-13 i Miljøvirkninger av havbruk. Sluttrapport. Norges forskningsråd. (T. Balstad, Ian Flemming, L.P. Hansen, T.G. Heggberget og Finn Økland, bidragsyttere).
- Jonsson, B. 1995. Konkurransen og ressursbruk. - s. 13-16 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Jordhøy, P. 1995. Lemenår til sommeren. - s. 2 i Kongleposten, april 1995.
- Jordhøy, P. 1995. Skrymtheimen - vill og vakker. - På Norske Vinger, 1995-4: 12-16.
- Jordhøy, P. 1995. Vår mangfoldige natur "forhekset" av juv, gjel og jettegryter. - Villmarksliv, 1995-5: 2-3.
- Jordhøy, P. 1995. I vinterens favntak. - Jakt & Fiske, 1/2: 36-39.
- Jordhøy, P. 1995. Tilpassa et liv i naturskogen. - Vigga nr 16 (1995): 11.
- Jordhøy, P. 1995. Blant karakterfuglene i viggekanten. - Vigga nr 17 (1995): 6.
- Jordhøy, P. 1995. Fjellets vandrende soldater. - Villreinen 1995: 9.
- Jordhøy, P. 1995. Fugl og pattedyr i Lesjaleirene. - Vigga nr 19 (1995): 5.
- Jordhøy, P. 1995. Fuglelivet i stadig endring. - Vigga nr 19 (1995): 5.
- Jordhøy, P. 1995. Heidersmenn i fjellnaturen. - Vigga nr 3 (1995): 8.
- Jordhøy, P. 1995. Isbreens arv. - Vigga nr 8 (1995): 8.
- Jordhøy, P. 1995. NINA med ny fasade. - Villreinen 1995: 90-91.
- Jordhøy, P. 1995. Prøv Torløypene! - Vigga nr 5 (1995): 6.
- Jordhøy, P. 1995. Snøhetta Vestområde - utsatt villreinterreg med spennende fortid. - Villreinen 1995: 30-33.
- Jordhøy, P. 1995. Ved steinbue. - Villreinen 1995: 60.
- Jordhøy, P. 1995. Villreinen levevis. - Vigga nr 9 (1995): 6.
- Jordhøy, P. 1995. Vinter i vigga. - Vigga nr 1 (1995): 7.
- Jordhøy, P. 1995. Langbambus'n i våre hjerter. - Jakt & Fiske 9: 58-59.
- Jordhøy, P. 1995. Blant fluefiskere og "turbo"-papegøyer i det sydlige Stillehav. - Jakt & Fiske 12(1995): 96-98.

- Jordhøy, P. 1995. Reinheimen. - Jakt & Fiske 10: 60-62.
- Jordhøy, P., Strand, O. & Skogland, T. 1995. Overvåkingsprogrammet for hjortevilt - Villreindelen. Tilvekst og struktur i villreinstammene 1994. - Villreinen 1995: 2-8.
- Jordhøy, P., Strand, O., Andersen, R. & Hage-land, J. 1995. Reinen i Rondane. - Villreinen 1995: 56-59.
- Jordhøy, P. & Sørungård, R. 1995. Søkelys på «Lordalskongens» etterkommere. - Elgen 1995: 38-41.
- Klemetsen, A., Grotnes, P., Amundsen, P.-A. & Svenning, M. 1995. Tette røyebestander kan forbedres. - s. 190-197 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Koksvik, J.I., Næsje, T.F. & Grossnecke, N.E. 1995. Mysis relicta kan endre innsjøens økosystem. - s. 174-183 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Kvam, T., Nybakk, K., Overskaug, K., Sørensen, O.J. & Brøndbo, K. 1995. Gaupa tar mye mer rein enn antatt. - Reindriftnytt 4-1995: 40-43.
- L'Abée-Lund, J.H., Særov, H. & Langeland, A. 1995. Overlevelse og habitatbruk hos utsatte ørretstammer. - s. 146-152 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Landa, A., Swenson, J.E. & Tømmerås, B.Å. 1995. Jerven - status, økologi og forøkingsbehov. - Fauna 4 (1995): 162-171.
- Langeland, A. & L'Abée-Lund, J.H. 1995. Utfisking gir større fisk. - s. 198-203 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Langeland, A. & Moen, V. 1995. Mysis relicta gir næringssvikt for røye. - s. 184-189 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Langeland, A. 1995. Næringsopptak hos planktonetende fisk. - s. 44-47 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Langeland, A., L'Abée-Lund, J.H. & Jonsson, B. 1995. Konflikt mellom næringsopptak og predasjonsrisiko. - s. 109-112 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Langeland, A., L'Abée-Lund, J.H. & Jonsson, B. 1995. Ørret- og røyeseamfunn - habitatbruk og konkurranse. - s. 35-43 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Lorentsen, S.-H. 1995. Antarktispetrelen - sydishavets miljøbarometer. - s. 179-188 i Brox, K.H. (red.) Natur 1995, Tapir Forlag, Trondheim.
- Lund, R. & Hansen, L.P. 1995. Rømt oppdrettslaks i naturen. - Villmarksliv 10: 48-50.
- Lund, R. 1995. Rømt oppdrettslaks - avsløres av vaksiner. - Jakt & Fiske 10: 76-77.
- Nybakk, K., Kvam, T., Nergård, A. & Overskaug, K. 1995. Gaupeprosjektet - muligheter og begrensninger. - Trønder-Avisa 16.11.1995.
- Pedersen, H.C. 1995. Vinterrypa bør spares. - Jakt & Fiske 8: 90-93.
- Reitan, O. 1995. Buvika, et viktig område for fugl. - Trøndersk Natur 22 (1): 30-31.
- Reitan, O. 1995. Kanadagåsa er innført til Norge - men hva så? - Vår Fuglefauna 18 (1): 23-29.
- Reitan, O. 1995. Kanadagåsa - en problematisk fugleart eller en ressurs? - s. 63-75 i Brox, K.H. (red.) Natur 1995, Tapir Forlag, Trondheim.
- Røskift, E. 1995. Evolusjonsteorien er viktig for å forstå mennesket. - Biolog 13(2): 6-9.
- Røskift, E. & Wara, A. 1995. Forskning innen human atferdøkologi ved Universitetet i Trondheim. - Biolog 13(2): 29-31.
- Sandlund, O.T. 1995. Mer kunnskap - bedre forvaltning? - DN-Notat 1995-4.
- Sandlund, O.T. & Forseth, T. 1995. Bare få ørreter kan bli fiskeetere. - s. 78-85 i Borgstrøm, R., Jonsson, B. & L'Abée-Lund, J.H. (red.). 1995.
- Sandlund, O.T. & Aagaard, K. 1995. Biologisk mangfold og truede (røddlistede) arter. - Biolog 13 (3/4): 5-9.
- Spidsø, T.K. & Korsmo, H. 1995. Hvorfor velger tiur spesielle beitetrær? - Norsk Skogbruk 4 (1995): 24-25.
- Strand, O., Espelien, I. & Jordhøy, P. 1995. Tungmetaller i villrein fra Rondane. - Villreinen 1995: 42-45.
- Strann, K.-B. 1995. Polare lavtrykk på våren har konsekvenser for fuglelivet. - Vær & Klima 19(4): 184-185.
- Swenson, J.E. & Sandegren, F. 1995. Brunbjørnens genetik i Skandinavi. - Svensk Jakt 1995: 493-497.
- Walseng, B. & Hansen, H. 1995. Kalking hjelper. - MiljøAktuelt 4(1995): 8.
- Øien, I.J., Lorentsen, S.-H. & Aarvak, T. 1995. Skremmende tapsprosent for satellittmerkede dverggjess: Den farlige ferden mot vinterlandet. - Vår fuglefauna 18: 244-246.
- Øien, I.J., Aarvak, T. & Lorentsen, S.-H. 1995. Trekkruta til dverggås avsløres - nå! - Vår fuglefauna 18: 154-156.
- Aagaard, K. 1995. Sommerfugler - i norsk og nord-europeisk natur. - s. 167-177 i Brox, K.H. (red.) Natur 1995, Tapir Forlag, Trondheim.
- Aagaard, K. 1995. Mnemosyne - og apollo-sommerfugler med små bestander og flekkvis utbredelse i Norge. - Insekt-Nytt nr. 1/2 (1995): 24-26.

Konferansebidrag (utvalg)/Conference contributions (selected)

- Anker-Nilssen, T. 1995. The long-term breeding disaster of puffins at Røst; causes and consequences. - The 5th International Seabird Group conference. Seabird Group, Sandy, U.K.
- Anker-Nilssen, T. 1995. Økologiske relasjoner: Bestandsinteraksjoner lunde/sild. - Direktoratet for naturforvaltning, januar 1995 (DN Notat 1995-3: 3-13.)
- Anker-Nilssen, T. & Lorentsen, S.-H. 1995. Vintermat for lomvi i Skagerrak - en otolitisk "gut feeling". - Fagseminar, Arendal, oktober 1995.
- Appelberg, M., Berger, H.M., Hesthagen, T., Kleiven, E., Kurkilahti, M., Raitaniemi, J. & Rask, M. 1995. Development and intercalibration of methods in nordic freshwater fish monitoring. - Acid Reign'95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Bekkeby, T., Bjørge, A. & Thompson, D. 1995. Using stomach temperature to estimate meal size in captive and free ranging harbour seals. - Eleventh Biennial Conference on the Biology of Marine Mammals. Orlando, Florida, desember 1995.
- Bendiksen, E. 1995. Fungal succession after a forest fire in south Norway. - XII Congress of European Mycologists, Wageningen, Nederland, september 1995.
- Bevanger, K. & Overskaug, K. 1995. Utility structures as a mortality factor for raptors and owls in Norway. - Int. Conf. Holarctic birds of prey, Badajoz, Spania, april 1995.
- Bjørn, P.A. & Finstad, B. 1995. The effect of salmon lice (*Lepeophtheirus salmonis* Krøyer) infestation on sea trout (*Salmo trutta*) post smolts: osmoregulatory consequences and stress responses. - Postsmolt biology of Atlantic salmon and sea trout, Reykjavik, Island, juni, 1995.
- Born, E.W., Wiig, Ø. & Thomassen, J. 1995. Distribution of polar bears *Ursus maritimus* in NE Greenland. - Northeast Water Polynya Symposium, Helsingør, Danmark, mai 1995.
- Born, E.W., Thomassen, J. & Wiig, Ø. 1995. Observations of walrus *Odobenus rosmarus* in the North East Water area (NE Greenland). - Northeast Water Polynya Symposium, Helsingør, Danmark, mai 1995.
- Brattbakk, I. 1995. Vegetasjon og jord på ark-tisk strandeng, Svalbard. - Fagmøte i vegetasjonsøkologi, Kongsvoll, mars 1995.
- Daverdin, R. H. & Halvorsen, O. 1995. Are there patterns in the regional distribution of macroparasite assemblages in roach *Rutilus rutilus* and bream *Abramis bramae*? - IVth International Symposium of Fish Parasitologists, Munich, Germany, oktober, 1995.
- Dramstad, W. & Fry, G. 1995. Restarealer og kantsoner i det intensivt drevne jordbrukslandskapet; hvor naturvern og landbruk møtes. - Landbruksdepartementets kulturlandskapskonferanse, Sandvika, oktober 1995.
- Elven, R. & Fremstad, E. 1995. Spredning og forekomst av fremmede planter i Norge. - Fagmøte, Oslo, september 1995.
- Erikstad, L. 1995. Geologi, forskning og arealplanlegging. - Høring vedr. beskyttelse og forvaltning af geologiske lokaliteter i Danmark. Naturbeskyttelsesdep. København, oktober 1995.
- Espelien, I.S. 1995. Chromosome aberration in wild reindeer following the Chernobyl accident. - NordEMS Meeting at Beito, mars 1995.
- Espelien, I.S. & Krøkje, Å. 1995. Chromosome aberration in plants and reindeer at the Kola peninsula. - 5th SETAC Europe Conference in Copenhagen, juni 1995.
- Finstad, B. 1995. Undersøkelser av villsmolt i Vestlandselver. - Arbeidsseminar om ana-

- drome laksefisk, forsuring og kalking, Trondheim, februar, 1995.
- Finstad, B., Grimnes, A. & Bjørn, P.A. 1995. Salmon lice *Lepeophtheirus salmonis* (Krøyer) infestation on Atlantic salmon *Salmo salar* postsmolt. - Seminar. Postsmolt biology of Atlantic salmon and sea trout, Reykjavik, Island, juni, 1995.
- Finstad, B. & Heggberget, T. 1995. Havbeite med sjørøye - en presentasjon av resultatene fra 1990-1994. - PUSH styremøte, Trondheim, august 1995.
- Finstad, B., Hvidsten, N.A. & Johnsen, B.O. 1995. Prevalence and mean intensity of salmon lice, *Lepeophtheirus salmonis* Krøyer, infection on wild Atlantic salmon, *Salmo salar* L., postsmolt. - Seminar. Postsmolt biology of Atlantic salmon and sea trout, Reykjavik, Island, juni 1995.
- Fiske, E. & Røv, N. 1995. Survival rates of Great Cormorants in Norway based on ring recovery data. - The 4th European Conference on Cormorants, Bologna, november 1995.
- Fleming, I.A. 1995. Conservation of fish biodiversity: insights from evolutionary ecology. - Department of Biology, McGill University, Montreal, Canada, og Zoologisk Institutt, Universitet i Trondheim, mars 1995.
- Fleming, I.A., Jonsson, N. & Jonsson, B. 1995. Does early growth cause a phenotypically plastic response in egg production of Atlantic salmon? - European Evolutionary Biology Congress, Edinburgh, Scotland, september 1995.
- Framstad, E. 1995. The dynamics of lemmings and other rodents at Finse: variations in time and space. - Workshop, Finse, april 1995. (Rapp. Världsnaturfonden WWF 3:95: 11-13).
- Framstad, E. 1995. Kunnskapsmessige utfordringer i jordbrukets kulturlandskap. - Landbruksdepartementets konferanse om kulturlandskap. Sandvika, oktober 1995.
- Framstad, E. 1995. Spurvefugl og bestandskogbruket - effekter på bestands- og landskapsnivå. - Seminar om skogøkologi og skoglig flerbruk. Biri, januar 1995.
- Framstad, E. 1995. Utfordringer i kulturlandskapet: de samfunnsfaglige prosjektenes svar. - Samfunnsfaglig seminar. Leangkollen, mars 1995.
- Fremstad, E. 1995. Management of biodiversity and the use of vegetation types; an example from Norway. - Seminar ved University of Tartu, Tartu, Estland, mars 1995.
- Fry, G. 1995. Biodiversity; a North-Atlantic perspective. - European environmental agency workshop "Approaches to the monitoring of biodiversity", Wageningen, Nederland, februar 1995.
- Fry, G. 1995. The conservation of Bumblebees (*Bombus* spp.) on farmland. - Int. Bee Research Association Conf: Bumblebees for pleasure and profit, London, september 1995.
- Fry, G. 1995. Linking social sciences and ecological research in landscape studies. - Int. Research Workshop on Landscape Ecology, Gromsø, Sverige, desember 1995.
- Fry, G. & Gustavsson, R. 1995. The landscape laboratory; a tool for testing landscape ecological theories. - Int. Conf. on Landscape Change Research, European Centre for Nature Conservation, Tilborg, Nederland, februar 1995.
- Fry, G. & Sarløv-Herlin, I. 1995. Defining the biological and amenity functions of woodland edges; a basis for the design and management of farm woodlands. - Int. Association for Landscape Ecology World Congress, Toulouse, Frankrike, august 1995.
- Grimnes, A. 1995. "Sea Lice - Distribution and Biology". - University College Dublin, mars 1995. (Poster).
- Gunnerød, T.B. 1995. Formidling av forskningsresultater. - Seminar for miljøforvaltningens programstyrerepresentanter. Asker, oktober 1995.
- Gaare, E. 1995. Vegetasjonsendringer i fjellet som resultat av beiting. - NJSs Fagseminar 1995 (Rapport nr. 2: 36-40).
- Halleraker, J.H. & Hesthagen, T. 1995. Water quality and fisk status in the county of Nordland, Northern Norway. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Hansen, L.P. 1995. Merkeforsøk med smolt i Audna. - Arbeidsseminar om anadrome laksefisk, forsuring og kalking, Trondheim, februar 1995.
- Hansen, L.P. 1995. Atlantic salmon as an integrated component of the marine ecosystem. - Mare Cognitum - Annual meeting, Solstrand Fjordhotell, februar/mars 1995.
- Hansen, L.P. 1995. Laksens liv i havet. Hva bestemmer størrelsen på en laksebestand? - Villakseminaret, Norsk Villakssenter, Lærdal, juni 1995.
- Hansen, L.P. 1995. Biological diversity - safeguarding of the wild salmon stocks. - International Baltic Sea Fishery Commission, Älvkarleby, Sverige, juni 1995.
- Hansen, L.P. 1995. Overlevelse av laks i havet - beskatning og endring i det marine miljø. - Seminar om Vossolaksen, Voss, november/desember 1995.
- Heggberget, T.M.. 1995. Miljøutfordringer. - NVEs arbeidsseminar, Stjørdal, november 1995.
- Hesthagen, T. 1995. Årsaker til endringer i utbredelsen av ørekyt. - Seminar om Spredning av ferskvannsorganismer. DN, Trondheim, februar 1995.
- Hesthagen, T., Berger, H.M., Larsen, B.M. & Saksgård, R. 1995. Acidification in Norway. - V. Biological monitoring - Fish. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition. Gøteborg, juni 1995.
- Hesthagen, T. & Forseth, T. 1995. Reduction in acidic deposition in Norway: Has there been any recovery in fish populations? - 26th Congress of Int. Assos. of Theoretical and Applied Limn. Sao Paulo, Brasil, august 1995.
- Hesthagen, T., Østborg, G., Berger, H.M., Lyngroth, S., Matzow, D. & Saksgård, L. 1995. Recent changes in populations of lake-dwelling fish in Southernmost Norway. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Hindar, K. & Tufto, J. 1995. Dispersal and gene flow in migratory fish populations. - Fifth Congress of the European Society for Evolutionary Biology. Edinburgh, september 1995.
- Hofgaard, E.A. 1994. Temporal dynamics of high altitude boreal spruce forest. - First GCTE Science Conference, Woods Hole, USA, mai 1994. Poster med foredrag.
- Hofgaard, E.A. 1995. Effects of climatic change on forest-tundra ecotone vegetation: population dynamics and species diversity. - Prosjektmøte, Potsdam, Tyskland, september 1995.
- Hofgaard, E.A. 1995. Structural changes in the forest-tundra ecotone: a dynamic process. - NATO Advanced Research Workshop: Past and future rapid environmental changes: the spatial and evolutionary responses of terrestrial biota. Crieff, Scotland, juni 1995.
- Hofgaard, E.A. 1995. Temporal dynamics of high altitude boreal spruce forest. - Colloque annuel 4 i "Groupe de recherche en écologie forestière (GREF)", Montréal, Canada, januar 1995. (Poster).
- Jensen, A.J., Grande, M., Korsen, I. & Hvidsten, N.A. 1995. Reduced heavy metal pollution in the Orkla River, Norway: effects on fish populations. - XXVI SIL International Congress, Sao Paulo, Brasil, juli 1995.
- Jordhøy, P. 1995. Villreintrekk i Snøhettaområdet. - Årsmøte i villreinutvalget i Snøhettaområdet, mars 1995.
- Klemetsen, A. & Staldvik, F. 1995. Winter habitat, diet and food intake rates of Arctic charr in a subarctic lake. - American Society of Ichthyology and Herpetology. Edmonton, Canada, juni 1995.
- Kroglund, F., Rosseland, B.O., Staurnes, M., Kvellestad, A. & Hindar, K. 1995. Have strains of Atlantic salmon originating in acidic rivers developed increased tolerance to acid waters? - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Kvellestad, A., Kroglund, F., Staurnes, M., Larsen, B.M. & Stølen, S. 1995. Histopathological and physiological effects on Atlantic salmon (*Salmo salar*) in acid and limed river water. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Langeland, A., Nøst, T. & Schartau, A.K.L. 1995. Biomanipulation experiments in three temperate lakes. - 26th Congress of International Association of Theoretical and Applied Limnology, Sao Paulo, Brasil, august 1995.
- Larsen, B.M. & Hesthagen, T. 1995. The effects of liming on juvenile stocks of Atlantic salmon (*Salmo salar*) and brown trout (*Salmo trutta*) in a Norwegian lake. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Mogstad, D. K. & Røv, N. 1995. Wintering areas of Great Cormorants breeding in Norway. - The 4th European Conference on Cormorants, Bologna, november 1995.
- Muniz, I.P., Andesen, G. & Dickson 1995. Surface acidification - Results from a Swedish research program. - SIL-konferanse, Brasil, juli 1995.
- Nygård, T. & Skaare, J. U. 1995. Organochlorines and mercury of White-tailed Sea Eagles in Norway 1974-1994. - Raptor Research Foundation, 1995 Annual meeting, Duluth, Minnesota, november 1995.
- Nygård, T. 1995. Breeding and recruitment of Goshawks (*Accipiter gentilis*) in Central

- Norway in relation to modern forestry practices. - Raptor Research Foundation, 1995 Annual meeting, Duluth, Minnesota, november 1995.
- Nygård, T. & Skaare, J.U. 1995. Organochlorines and mercury in eggs of White-tailed Sea-eagles in Norway 1974-1994. - Holarctic birds of prey, Badajoz, Spania, april 1995.
- Nøst, T. & Langeland, A. 1995. Continuous recording of fish behaviour in small lakes. - 26th Congress of int. Assoss. of Theoretical and Applied Limn., Sao Paulo, Brasil, august 1995.
- Pedersen, H.C. 1995. Viltstelltiltak for lirype med hovedvekt på biotopforbedring. - Konferanse om forvaltning av lirype, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Meråker, mars 1995.
- Pedersen, H.C. 1995. Generell rypebiologi med relevans for framtidig forvaltning. - Konferanse om forvaltning av lirype, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Meråker, mars 1995.
- Pedersen, H.C. 1995. Viltvård för dalripa - teori och praktik. - Konferansen Liv och död bland ripor, Svenska Jägareförbundet, Uppsala, april 1995.
- Raddum, G.G., Hansen, H. & Walseng, B. 1995. History of acidification and restoration of the fauna in Lake Nordre Boksjø. - 26th Congress of International Association of Theoretical and Applied Limnology, Sao Paulo, Brasil, august 1995.
- Reitan, O. & Sandvik, J. 1995. Establishment of ducks Anatidae in an additional dam in part of a reservoir. - Remedial Strategies in Regulated Rivers. Lycksele, Sverige, september 1995.
- Røv, N. 1995. Seabird Research at Svarthamaren, Dronning Maud Land. - The Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources, Cape Town, august 1994 (WG-Cemp-94/39. 6 pp.)
- Røv, N. 1995. Population trends and regulation of breeding numbers in the Norwegian Cormorant. - The 4th European Conference on Cormorants, Bologna, november 1995.
- Saksgård, R. & Hesthagen, T. 1995. Differences in response to liming in a Lake-dwelling fish community. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Sandegren, F. & Swenson, J.E. 1995. History and management of the brown bear in Sweden and Norway. - La problème et la gestion de l'ours brun dans le Paléarctique, Poiana Brasov, Romania, april-mai 1995.
- Sandlund, O.T. 1995. Biologisk mangfold og truede (rødlistede) arter. - Fagkonferanse om bevaring av biologisk mangfold. Oslo, oktober 1995.
- Sandlund, O.T. 1995. Biodiversitet og norsk forvaltning. - Seminar om biodiversitet. FM-Finmark, mai 1995.
- Sandlund, O.T. 1995. Biologisk mangfold - internasjonale perspektiver. - Seminar, FM i Trøndelag, juni 1995.
- Sandlund, O.T. & Fremstad, E. 1995. Direkte og indirekte effekter ved nedbygging av arealer. - Nasjonal konferanse om Transport og biologisk mangfold. Sundvollen Hotell, desember 1995.
- Schartau, A.K.L., Aagaard, K. & Wilmann, B. 1995. Cycling of cadmium in freshwater following experimental contamination. - 26th Congress of International Association of Theoretical and Applied Limnology, Sao Paulo, Brasil, august 1995.
- Schartau, A.K.L., Walseng, B. & Nøst, T. 1995. Distribution of planktonic and littoral crustaceans in electrolyte-poor mountain lakes in Southern Norway. - Acid Reign '95? 5th Int. Conf. on Acidic deposition, Gøteborg, juni 1995.
- Swenson, J.E. 1995. Coordination of large carnivore monitoring, management, and research in Scandinavia. - Conf. on the Status and Conservation of the Alpine Lynx Population, Engelberg, Sveits, des. 1995.
- Swenson, J.E., Sandegren, F., Bjärvall, A., Wabakken, P. 1995. Living with success: research needs when a brown bear population is expanding. - 10th Int. Conf. on Bear Research and Management, Fairbanks, Alaska, USA, juli 1995.
- Swenson, J.E., Sandegren, F., Söderberg, A., Bjärvall, A. & Franzén, R. 1995. How the Scandinavian brown bear population is expanding. - 10th Int. Conf. on Bear Research and Management, Mora, Sverige, september 1995.
- Swenson, J.E., Sandegren, F., Söderberg, A., Franzén, R., Bjärvall, A. & Wabakken, P. 1995. Brown bear use of ungulate carcasses in Scandinavia. - 10th Int. Conf. on Bear Research and Management, Fairbanks, Alaska, USA, juli 1995.
- Tombre, I. 1995. Regulation of parental effort: an experimental study of the high Arctic Barnacle geese. - Eight North American Arctic Goose Conference and Workshop, Albuquerque, New Mexico, januar 1995.
- Tømmerås, B.Å. 1995. Biodiversitet i barskog. Et forskningsprosjekt i Mosvik, Nord-Trøndelag. - Seminar: Hønsehauken i skogbrukslandskapet. Mars 1995.
- Tømmerås, B.Å. 1995. Konsekvenser av Konvensjonen om biologisk mangfold for Norge. - Forum for Utvikling og Miljø, Oslo, februar 1995.
- Tømmerås, B.Å. 1995. Økologiske effekter - hva er det, hvordan finner vi dem og hva så? - Prosjektsamling for forskningsprogrammet om miljøeffekter av bioteknologi, Voksenåsen, september 1995.
- Tømmerås, B.Å. 1995. Duftstoffer: Bruk og virkning, hva nå? - Temadag: Vilt på kjørsler - Bruk av duftstoffer. Statens vegvesen, Oppland, oktober 1995.
- Wabakken, P., Swenson, J. E., Sandegren, F., Bjärvall, A., Maartmann, E., Franzén, R. & Söderberg, A. 1995. Brown-bear-domestic sheep interactions: research and management in southeastern Norway. - 10th Int. Conf. on Bear Research and Management, Mora, Sverige, september 1995.
- Walseng, B. 1995. Occurrence of Eucyclops species in acid and limed waters. - 26th Congress of International Association of Theoretical and Applied Limnology, Sao Paulo, Brasil, august 1995.
- Ødegaard, F & Tømmerås, B.Å. 1995. The effects of habitat fragmentation on species diversity. An experimental study in boreal forest. - NorFo workshop on Effects of forestry practices on beetles - current knowledge, methods and conservation implications. Umeå, Sverige.
- Økland, F., Jensen, A.J. & Johnsen, B.O. 1995. Winter habitat and seaward migration of a Norwegian brown trout population. - First Conference and Workshop on Fish Telemetry in Europe, Liège, Belgia, april 1995.
- Aagaard, K. 1995. Hvem skal samle på hva? - Nasjonal museumskonferanse, Tromsø, oktober 1995. (Trykt i Tromura nr. 6: 63-67)

Fakta-ark/Fact sheets (NINA•NIKU)

1995- 1. Om hakkespetter på kraftlinjer	1995-10. Om truede kulturplanter på gårdstun	
1995- 2. Om militær aktivitet og hjortevilt	1995-11. Om alkefuglenes genetikk	
1995- 3. Om Buvikfjæra i Trondheimsfjorden som fuglehabitat	1995-12. Om reingjerder og fugledød i Finnmark	
1995- 4. Om sau-bjørnprosjektet i Hedmark 1990-93	1995-13. Om verneplan for barskog	
1995- 5. Om friluftsliv i bynære områder	1995-14. Om båtfolk og miljøproblemer	
1995- 6. Om biller ved Gaula i Sør-Trøndelag	1995-15. Om regulering av fricamping i Sjødalen	
1995- 7. Om skjøtsel av beitemark på Tautra	1995-16. Om renseparker og fangdammer i kulturlandskapet	
1995- 8. Om overvåking av overvintrede vannfugl 1980-93	1995-17. Om rådyr i kulturlandskapet	
1995- 9. Om krepsdyr og bunndyr i sure og kalkede vann i Østfold	1995-18. Om sjøørret	
	1995-19. Om tareskog og kråkebolter langs kysten av Midt-Norge	
	1995-20. Om ærfugljakt på Skagerrak-kysten	
	1995-21. Om identifisering av oppdrettslaks	
	1995-22. Om norsk moselflora	
	1995-23. Om rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag	
	1995-24. Om metaller og radioaktivitet i villrein	
	1995-25. Om 1500-talls bonader i Setesdal	
	1996-26. Om sjøfugl og oljeutslipp	
	1996-27. Om Antarktispetrell	

Diverse/Miscellaneous publications

- Anon. 1994. Fauna Norvegica, Serie C, Vol 17 No 2 (Red. Kjetil Bevanger) - Published by Norwegian Institute for Nature Research, Trondheim, p. 55-120.
- Anon. 1995. Sustainable development in the Arctic - an interdisciplinary approach. - Working Document. Program for Research (J.Thomassen, bidragsyter). 9 s.
- Anon. 1995. White paper on Freshwater Fisheries. Policy for Namibia. - Government of Namibia (O.T. Sandlund og T.F. Næsje bidragsyter).
- Anon. 1995. Fauna norvegica. Serie C. Vol. 18, No. 1. (Red. Kjetil Bevanger) - Published by Norwegian Institute for Nature Research, Trondheim. 62 s.
- Anon. 1995. Bjørnens forhold til sau i utmark - Status pr. 1. sept-95. - Nytt fra Rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag. Nr. 1-1995. 4 s.
- Anon. 1995. Gaupeprosjektet i Nord-Trøndelag - Status pr. 1. sept-95. - Nytt fra Rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag. Nr. 2-1995. 4 s.
- Anon. 1995. Tapsprosjektet sau og rein - Status pr. 1. september. - Nytt fra Rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag. Nr. 3-1995. 2 s.
- Anon. 1995. Gaupa tar mye mer rein enn antatt. - Nytt fra Rovdyrprosjektene i Nord-Trøndelag. Nr. 4-1995. 5 s.
- Bevanger, K. 1995. Kraftledninger og fugl. Oversikt og tilrådninger. Delprosjekt innen NVEs utredningsprosjekt: "Miljøkriterier for valg av kabel". (Stensil).
- Frisvoll, A.A., Elvebakk, A., Flatberg, K.I. & Økland, R.H. 1995. Sjekklister over norske mosar. Vitskapleg og norsk namneverk. - NINA Temahefte 4: 1-104.
- Gunnerød, T.B. (red.) 1995. NINA•NIKU Årsmelding 1995. - Trondheim, 34 s. (Gunnerød, T.B. (ed.) 1995. NINA•NIKU Annual report 1995. - Trondheim, 34 pp. (Translation: Richard Binns).
- Halley, D.J. 1995. The proposed reintroduction of the beaver to Brittain. - Reintroduction News 10: 17-18.
- Hansen, L.P. 1995. (Book review) Pathogens of Wild and Farmed Fish: Sea Lice. - Aquaculture 133: 349-350.
- Jonsson, B. 1995. (Book review) Fish Bioenergetics. - Freshwater Biology 33: 340.
- Jonsson, B. 1995. (Book review) Quantitative ecology and the brown trout. - Fish. Biol. and Fisheries 5: 256-258.
- Jonsson, B. 1995. (Book review) Environmental Biology of Fishes. - Freshw. Biol. 34: 206-207.
- Klemetsen, A., Jonsson, B. & Elliott, I.M. (eds.) 1995. Proceedings of the Third Int. Charr symp. - Nordic J. Freshw. Res. 71, 451 pp.
- Røskaft, E. & Langvatn, R. 1995. Bjørnen i Skandinavia. - Vernestatus. - Innlegg i Aftenposten, 10. juni 1995.

NIKU

Vitenskapelige publikasjoner/Scientific publications

- Beyer-Olsen, E.M.S., Bang, G. & Sellevold, B.J. 1994. Dental root dentine translucency used in age determination of medieval Norwegians from Trondheim. - Int. J. Osteoarchaeology 4: (1995): 305-310.
- Booth, A.H. 1995. Crossbow production at the Archbishops Palace, Trondheim. - J. Soc. Archer-Antiquaries 1995 (in print).
- Brønne, J. 1995. Handverks- og redskapskultur ved musea. Forskningsstatus og utfordringer. - s. 59-62 i Museumsnettverket 6: Håndverk - Teknikk - Kunnskapsoverføring. Seminnarrapport fra Norges forskningsråd, april 1995.
- Brønne, J. 1994. Ethics in Conservation and Restorations. Does a "Nordic Attitude" in Conservation exist? - s. 51-56 i Brønne, J. (ed.), 1994.
- Brønne, J. (ed.) 1994. Proceedings, The 1st Conference for Baltic, Nordic and Russian Restorers. Vilnius, Lithuania, november 1993. 144 s.
- Christoffersen, A. 1995. Power and impotence: political background of urbanisation in Trøndelag 900-1100 ad. - Archaeologia Polona 32: 95-108.
- Christoffersen, A. 1995. "Et sådant nøisomt liv....." Miljø og livskvalitet - et forskningsfelt mellom arkeologi og psykologi. - s. 65-76 i Dahlback, G. (red.) Miljö och livskvalitet under vikingatid och medeltid. Medeltidsseminariet vid Stockholms Universitetet 1995.
- Frøysaker, T. & Hanssen - Bauer, F. 1994. Impregnation and Varnishing: Ethical Considerations and Reasons for Two Forms of Treatment and Choices of Material - IIC Nordic Group - Danish section XII. Congress. Surface Treatments: Cleaning, Stabilisation and Coatings. Preprints. Copenhagen 7-11 September 1994: 157-173.
- Gundhus, G. 1994. Conservation training in the Nordic Countries. - s. 3-13 i Brønne, J. (ed.). 1995.
- Gundhus, G., Gjertsen, R. & Andersson, G. 1995. Malte 1500-talls bonader i Rygnestadloftet, Valle i Setesdal. Presentasjon av et konserveringsprosjekt. - NIKU Fagrapport 001: 1-59.
- Hommedal, A.T. 1995. Selja i Nordfjord. Som Moster eit bruhovud i kristningsprosessen. - s. 142-169 i Liden, H.-E. (red.): Møtet mellom hedendom og kristendom i Norge. Universitetsforlaget, Oslo 1995.
- Høgestøl, M., Berg, E. & Prøsch-Danielsen, L. 1995. Strandbundne Ahrensburg- og Fosnalokaliteter på Galta-halvøya, Rennesøy kommune, Sørvest-Norge. - Arkeologiske Skrifter. No. 8: 44-64.
- Kvaal, S.I., Sellevold, B.J. & Solheim, T. 1994. A comparison between different non-destructive methods of age estimation in a skeletal material. - Int. J. Osteoarchaeology 4 (1995): 363-370.
- Liden, H.-E. (red.) 1995. Møte mellom hedendom og kristendom i Norge. - Universitetsforlaget, Oslo. 300 s.
- Liden, H.-E. 1995. De tidlige kirkene. Hvem bygget dem, hvem brukte dem, og hvordan? - s. 129-141 i Liden, H.-E. Møte mellom hedendom og kristendom i Norge. - Universitetsforlaget, Oslo.
- Norsted, T. 1995. Russian Icons in Norwegian Churches. - Conservation of Late Russian Icons, The Valamo Art Conservation Institute, Vantaa, 1995: 96-105.
- Reed, I. 1995. Late Medieval Ceramics in Norway. - Medieval Ceramics 18 (1994): 59-65.
- Roede, Lars 1995. Bygningshåndverk: Gamelt forskningsobjekt - nye problemstillinger. - s. 63-74 i Museumsnettverket 6: Håndverk - Teknikk - Kunnskapsoverføring. Norges forskningsråd, april 1995.
- Roede, Lars 1995. Die Kopie als Brücke zwischen Vergangenheit und Gegenwart. The replica as a bridge between the past and the present. Konservierte Wirklichkeiten - Erhaltungs- und Aufbaustrategien in europäischen Freilichtmuseen. Verband Europäischer Freilichtmuseen, Detmold 1995: 129-139.
- Sandvik, P.U. 1995. The Archbishop's Palace in Trondheim, Norway. Results from the archaeobotanical investigations in 1991. - s. 267-279 i Kroll, H. & Pasternak, R. (eds.) Res. Archaeobotanicae - 9th Symposium IWGP.
- Saunders, T. 1994. Review of "Chiefdoms: Power, Economy and Ideology" by T. Earle (ed). - Norw. Arch. Review 27(2):134-136.
- Saunders, T. 1995. Trade, Towns and States: A Reconsideration of Early Medieval Economics. - Norw. Arch. Review 28(1): 31-53.
- Saunders, T. 1995. A reply to comments on Trade, Towns and States: A Reconsideration of Early Medieval Economics. - Norw. Arch. Review 28(2).
- Sellevold, B.J. 1994. Funn fra middelalderse og etterreformatoriske gravleggelser fra Sola Kirkeruin, Sola. - s. 48-61 i J.-R., Ness & K. Juhl (red.), Samlingens tilvekst. AmS-Tilvekst 4. Arkeologisk museum i Stavanger 1994.
- Sellevold, B.J. 1995. Mennesker og graver: om å ta alvorlig på ben og ta ben på alvor. - s. 1419 i Helge Sørheim (red.), NAM 1993. Foredrag ved Det Norske Arkeologmøtet i Ålesund 1993. Sunnmøre Museum, Ålesund

(1995): 14-19.

- Sellevoid, B.J. 1994. Kvinnebegavelser i middelalderen. Middelalderarkeologi fra et kvinnehistorisk utgangspunkt. - META 94/1: 14-21.
- Sellevoid, B.J. 1995. Fra gravhaug til kirkegard: skjeletter som arkeologisk kildekategori. ARKEO 1 (1995): 17-21.
- Sellevoid, B.J. & Alexandersen, V. 1995. Anthropologie und Zahnuntersuchungen. -

- s. 247-266 i Hansen, V.L. (red.) Himlingøje - Seeland - Europa. Det Kgl. nordiske Oldskriftselskap, København 1995.
- Sollund, M.-L.B. 1995. Åsrøyer - gravminner fra bronsealderen? En analyse av åsrøyer i Vestfold. - Varia 34. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.
- Towle, A.C. 1995. An investigation of a deposit of medieval window glass from the Archbishops Palace, Trondheim, using en-

- ergy dispersive X-ray microanalysis and neutron activation analysis. - Master of Archaeology Thesis. Dep. of Archaeological Science, University of Bradford, 1995.
- Ulriksen, E. 1995. Utkantens håndverkere og arbeidere. En aktivitetsanalyse av "Nordre bydel" i middelalderens Tønsberg. - Magistergradsavhandling, Universitetet i Oslo. 147 s. + bilag.

Oppdragsmeldinger og andre rapporter/Project reports

- Brønne, J. 1995. Befaring og rådgiving for kulturetaten i Hedmark Fylkeskommune etter flommen i Østerdalen, juni 1995. - NIKU Oppdragsmelding (i trykk).
- Brønne, J. 1995. Agerup Gård, Nøtterøy. Befaring, skadevurdering og forslag til tiltak. - NIKU Oppdragsmelding (i trykk).
- Dunlop, A.R. 1995. Utstein Kloster - planlagte vedlikeholdstiltak: utredning av konsekvensene for kulturminnet. - NIKU Oppdragsmelding 001: 1-11.
- Dunlop, A.R. 1995. Utstein Kloster: resultatene fra de arkeologiske forundersøkelsene 23-24.03.95, og innstillinger til det videre arbeidet i 1995. - NIKU Oppdragsmelding 002: 1-11.
- Dunlop, A.R. 1995. Innberetningen om arkeologiske forundersøkelser i Skagen 18, Stavanger. - NIKU Oppdragsmelding 004: 1-10.

- Frøysaker, T. & Solberg, K. 1995. Damsgård. Fargeundersøkelser 1985-1988-1993. Systematisering og tolking av funn samt restaureringsforslag. - NIKU Oppdragsmelding (i trykk).
- Olstad, T.M. 1995. Konserveringsarbeid i Lyngdal kirke, Numedal. - NIKU Oppdragsmelding 006: 1-17.
- Prøsch-Danielsen, L. 1995. Vegetasjonshistorie og strandforskyvning. - s.100-103 i Lillehammer, A. (red.). Eit forskningsprosjekt på Avaldsnes. - Utgitt av Karmøy kommune, Skole- og kulturetaten 1995. 107 s.
- Reed, I.W. 1995. Dømkirkegården i Trondheim. En evaluering av arkeologiske interesser i området. - NIKU Oppdragsmelding 013: 1-23.
- Sellevoid, B.J. 1995. Ommundgård gnr 134 bnr 1 Viggja, Skaun k, Sør-Trøndelag:

- Antropologisk undersøkelse av skjelettmaterialer. - NIKU Oppdragsmelding 003: 1-21.
- Sellevoid, B.J. 1995. Clemenskirkeruinen 1994. Saxegaardsgate 11, Gamlebyen, Oslo: Antropologisk undersøkelse av skjelettmaterialer. - NIKU Oppdragsmelding 005: 1-21.
- Sommer-Larsen, A. 1995. Registrering av nasjonale kulturminner. Delprosjekt: Forslag til oppbygging av en database til registrering av bevaringstilstanden for kirkekunst og veggfast dekor i kirker og fredede bygninger. - NIKU Oppdragsmelding 007: 1-23.
- Sommer-Larsen, A., Hernes, E., Peacock, E.E., Seterhaug, R. 1995. Trøndelagsundersøkelsen 1994-1995. Museenes status og behov innen registrering og bevaring. Trøndelag, hele landet. - Norsk Museumsutvikling, skriftserie nr.4/95. Oslo. 75 s.

Populærvitenskapelige publikasjoner/Popular scientific articles

- Brønne, J. 1995. Da kjellerveggene ble kunstverk. - Vindern Historielag 3 (1995): 37-39.
- Brønne, J. 1995. Historiske Farger. - Maleren. Nr. 6(1995): 13-18.
- Brønne, J. 1995. Dekoren uten navn. - Hjem og Fritid. Bonytt. Nr.9(1995): 11.
- Brønne, J. 1995. Veggfast dekor i Norge, spørreskjema. - Nytt om Gammelt. Fosen Historielag. Nr. 40, 2(1995): 9-10.
- Brønne, J. 1995. Norsk Arv. Kulturhistoriske Tapeter. - Katalogdel, Norske tapetkolleksjoner med historiske norske tapeter. L.A. Lund A/S, Oslo, oktober 1995..
- Brønne, J. 1995. Tidens tann tærer, nedbrytningsfaktorene - behersker vi dem? - s. 47-53 i Bruk av gjenstanden i formidlingen, NKKM Seminar-rapport, Oslo 1995.
- Christie, S. 1995. Kristne symboler - bruk og misbruk. - Brukskunst Nr. 1-1995. Brukskunst i kirkerommet, Oslo 1995.
- Christophersen, A. 1995. Senter for middelalderstudier. Status og fremtidsutsikter. - Middelalderen i Trøndelag. Årbok 1995. Trøndelag Folkemuseum, Trondheim.
- Frøysaker, T. 1994. Innvendig maling i hus fra før ca 1950. - Riksantikvarens informasjon om kulturminner. Avsn. 3.9.9 Maling.
- Frøysaker, T. 1994. Behandling av lerretsmalerier. Hva kan kunstforeningen gjøre selv? - Norsk kunstforeningers landsforbund. Nr 4 (1994): 25-27.
- Gundhus, G. 1995. Lining Out of Control. 16th Century Flemish painted textiles in a contemporary Norwegian loft. - UKIC Conference 1995, London, november 1995.
- Gundhus, G. 1995. Hva er en teknisk konserverator? - Informasjonsblad til kulturminnedagen 17. september 1995.

- Gundhus, G. 1995. Konservering og restaurering i NIKU. - Informasjonsblad til kulturminnedagen 17. september 1995.
- Hauglid, L.K. 1995. Krusifikset i Vågåkyrkja. - Kyrkjeblad for Vågå, nr. 2-1995: 4-5.
- Hoff, A.M. 1995. Kyrkjeforskning og kjelder. - s. 59-68 i Såkorn, samling av artikler bygd på geistlig, historisk kildemateriale. Riksantikvaren 1995.
- Hoff, A.M. 1995. Den gamle Altertavla. - s. 58-73 og s. 112-113 i Brekke, N.G. (red.) Os kyrkje 125 år. 1870-1995. Os sokneråd, Os 1995.
- Hoff, A.M. 1995. Korskilje i Eidfjord. - Hikuin 22, 1995. Kirkearkeologi i Norden 5.
- Hommedal, A.T. 1995. Dei heilage på Selja og etableringa av kyrkja i Noreg i tidleg mellomalder. - Agotnes, A. (red.): Kristendommen slår rot. Bryggens Museum.
- Hommedal, A.T. og Kloster L. 1995. Sola Ruinkyrkje. Mellomalderkyrkje - kunstnarbustad - kyrkjeruin - ruinkyrkje. - Sola kommune: kulturkontoret. 17 s.
- Johansen, K. & Sandvik, P.U. 1995. Havet og landet før riksvei 68. - Spor 1 (1995): 16-19.
- Liden, H.-E. 1995. Os kirke. Tusen års kirkehistorie. - s. 32-47 i Brekke, N.G. (red.) Os kyrkje 125 år. 1870-1995. Os sokneråd, Os, 1995.
- Liden, H.-E. 1995. Den merkelige døpefonten i Os kirke. - s. 48-57 i Brekke, N.G. (red.) Os kyrkje 125 år. 1870-1995. Os sokneråd, Os, 1995.
- Molaug, P.B. 1995. Det var her en by ble til/Transport i middelalderbyen/10 stopp i "Nordens Pompei"/Fremtid for fortiden/Oslo Middelaldermuseum. - Små-

- artikler i "Møt middelalderen i Gamle Oslo".
- Nordeide, S.W. 1995. Erkebiskopens residens fram til 1537. - s. 44-51 i Guidebok for Domkirken og Erkebispegården. Trondheim.
- Nordeide, S.W. 1995. Erkebispegården: Fra myter til virkelighet. Middelalderen i Trøndelag. - Trøndelag Folkemuseum, Årbok 1995.
- Nordeide, S.W. 1995. Mellom himmel og jord i Erkebispegården - Vern og Virke 1994.
- Norsted, T. 1995. Pigmenter i antikken og middelalderen. - Maleren 4 (1995): 19-24.
- Norsted, T. 1995. Pigmenter i nyere tid. - Maleren 5 (1995): 17-21.
- Norsted, T. 1995. Hvorledes de russiske ikonene ble til. Ikoner fra Nord-Russland. Utstillingskatalog. - Nordnorsk Kunstmuseum, Tromsø 1995: 21-35.
- Olstad, T.M. 1995. Må presten fryse for at kunsten skal vare? - Sogndal kyrkjelydsblad 7(1995): 4.
- Peacock, E.E. & Booth, A.H. 1995. Da erkebispens våpensmie forsvant. - Spor 2 (1995): 40-42.
- Prøsch-Danielsen, L. 1995. Lista i støpeskjeen - landskapsendringer gjennom 15.000 år. - Fylkeskonservatoren i Vest-Agder. 32 s.
- Roede, Lars 1995. Galleglasset - Fortidsvern nr 3 - 1995: 38.
- Sellevoid, B.J. 1995. Fra gravhaug til kirkegard: Skjeletter som arkeologisk kildekategori. - Arkeo 1 (1995): 17-21.
- Storsletten, O. 1995. Artikler om eldre arkitektur. - i Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon.
- Storsletten, O. 1995. "2 smaa Tintinabula i Thornit paa Kirchen". - s. 157-168 i Fortids-

minneforeningens Årbok for 1995, Oslo 1995.

Storsletten, O. 1995. Kirkeforskning over grensene. - Fortidsvern 1/95: 27.

Storsletten, O. 1995. Borgund stavkirke/Die

Stabkirche von Borgund/Borgund stavechurch. - 3, brosjyre, 28 s.

Støren Binns, K. & Gjeset, B. 1995. Forminner og havnivå - forsøk på en sammenligning mellom arkeologiske og geologiske

observasjoner. - Spor 1 (1995): 14-15.

Towle, A.C. 1995. Glassmesterverksteder i Erkebispegården. - Spor 2 (1995): 34-35.

Konferansebidrag (utvalg)/Conference contributions (selected)

Brønne, J. 1995. Det Hvide Sørland? Fargebruk i historisk perspektiv. Sørlandsbyens fargehistorikk, fra 1600-tallet og frem til idag. - Vest-Agders fylkes-kommunes seminar om utvendig fargebruk, Lillesand, mars 1995.

Brønne, J. 1995. Overflatebehandling, illusjon eller bevaring. - Seminar, Drammens Museum, august/september 1995.

Brønne, J. 1995. Painting on wood in Norway. Tradition, materials, research and conservation in the past, - and the present. - Tempus Seminar, Krakow, Polen, mai 1995.

Christie, H. 1995. Alstadhaug kirke. - Petter Dass-dagene, Alstadhaug, juni 1995.

Christie, H. 1995. Middelalderens grindbygg. - Seminar om trebygningskunst i Bryggens Museum, Bergen, januar 1995.

Christie, H. 1995. Stavkirkenes byggemåte. - Lom stavkirkesenter, Lom, januar 1995.

Christie, S. 1995. Kirkekunst gjennom tidene i Alstadhaug kirke. - Petter Dass-dagene, Alstadhaug, juni 1995.

Christie, S. 1995. Interiør og inventar i norske trekirker fra 1600- og 1700-tallet. - Seminar. Nordisk Trekyrkobygnadskonst under 1600- og 1700-talen. Kuortane, Finland, august 1995.

Christophersen, A. 1995. Makt og avmakt. Tanker om sentralkongedømmets ekspansjon i Trøndelag ca 900-1100. - Länsmuseet Västernorrland, juni 1992.

Frøysaker, T. 1995. Autentisitet og kildeverdi. - Norsk seksjon av nordisk konservatorforbund, mai 1995.

Frøysaker, T. 1995. Otterøykrusifikset - kilde til middelalderhistorie. - Senter for middelalderstudier. Universitetet i Trondheim, november 1995.

Frøysaker, T. & Hanssen-Bauer, F. 1994. Impregnering og fermissering: Etsiske vurderinger og begrunnelser for to behandlingsformer og valg av materialer. - Nordisk Konservatorforbund XII. Kongress. København, september 1994.

Hommedal, A.T. 1995. Dei heilage fra Selja og etableringa av kyrkja i Noreg i tidleg mellomalder. - Bryggens Museum", Bergen, mars 1995.

Hommedal, A.T. 1995. Sankta Sunniva og Seljumennene. Irske heilagmenn eller norske jernalderfolk? - St. Hallvard-dagane i Oslo, mai 1995.

Hommedal, A.T. 1995. Dei tidlegaste kristne spor i norsk jord. Kva fortel dei om kulturmøtet i Vesterveg? Arendal, mai 1995.

Hommedal, A.T. 1995. Sankta Sunniva og Seljumennene. Irske heilagmenn eller norske jernalderfolk? - Seminar om vikingtid, Avaldsnes kommune. Koparvik, juni 1995.

Hommedal, A.T. 1995. Tjora-krossane og den tidlege kristendommen i Sola. - Tjora-krossane i Sola, september 1995.

Hommedal, A.T. 1995. Sola Ruinkyrkje. Kva veit vi om mellomalderkyrkja på Sola; og kva deler av denne finn vi att i dagens ruinkyrkje? - Sola, september 1995.

Hommedal, A.T. 1995. Fra heller til pilegrimskyrkje. Heilagstaden på Selja. - Universitetet i Oslo sine åpne dagar, Oslo, oktober 1995.

Hommedal, A.T. 1995. St. Sunniva, Selja og Bergen. - Bergen Museum, Bergen, november 1995.

Norsted, T. 1995. Russiske ikoner i norske kirker. - Symposium, Nord-Norsk Kunstmuseum, Tromsø, november 1995.

Norsted, T. 1995. Russian Icons in Norwegian Churches. - Kongress The Conservation of Late Russian Icons, Valamon Konservoitilaitos, Uusi-Valamo, februar 1995.

Olstad, T. 1995. Overflatebehandling: Kort historikk og prinsipper, - prinsipper ved behandling av interiør. - Kurs, Riksantikvarens middelalderprosjekt, Evje, mars 1995 og Rollag, oktober 1995.

Olstad, T.M & Solberg, K. 1995. Conservation of Distemper Decorations. - The XVIIth General Conference of ICOM, Stavanger, juli 1995. (Poster).

Reed, I. 1995: Distribution of German stone-ware in Norway and Sweden, - Kongress Ceramics from the Rhineland - 7th to 16th centuries. Koln, mai 1995.

Roede, Lars 1995. Christiania-borgerens bolig på 1600- og 1700-tallet. - Seminar om forskningsprosjektet "menneske og bilmiljø", Kapp, september 1995.

Roede, Lars 1995. Religion in Open Air Museums. - Conference, Association of European Open Air Museums, Belfast, august 1995.

Roede, Lars 1995. Replicas in Open Air Museums. - Conference, Association of European Open Air Museums, Belfast, august 1995.

Roede, Lars 1995. Restaurering og konservering. - Nordisk Konservatorforbund, Oslo, mai 1995.

Sandvik, P.U. 1995. Naturen møter kulturen på Nidarneset. - Norsk geologisk forenings 14. landsmøte, Trondheim.

Sandvik, P.U. 1995. A late medieval diet. An example from Erkebispegården - The Archbishop's Palace - in Trondheim, Norway. - Nordisk arkeobotanisk gruppe, Bøkeberg, Sverige, 1995.

Saunders, T. 1995. Some implications of integrating documents and stratigraphy. - Interpreting Stratigraphy 6, Worchester, U.K.

Saunders, T. 1994. From data collection to site reconstruction: Methodological debates in Norwegian urban archaeology. - Seminar, Department of Archaeology, University of York, UK, desember 1994.

Saunders, T. 1994. Power and prestige: Political economy in the Archbishop's Palace Trondheim, Norway (late 15th - late 17th centuries). - Archaeological Society, University of York, UK, desember 1994.

Saunders, T. 1995. Some implications of integrating documents and stratigraphy. - Interpreting Stratigraphy Conference 6, Worchester, UK, mars 1995.

Saunders, T. 1995. Utgravningene i Erkebispegården. - Internasjonal Kongress, juni, 1995.

Saunders, T. 1995. Social space and medieval architecture: A study of the Archbishop's Palace Trondheim. - Vitenskapsmuseet, Universitetet i Trondheim, november 1995.

Sellevoid, B.J. 1995. C14 og menneskeben. - Reidar Nydal-symposiet, NTH, Trondheim, november 1995.

Sellevoid, B.J. 1994. Begravelene i klosterkirken på Selja. Antropologiske undersøkelser av menneskeben funnet i ruinen av St. Albanuskirken på Selja. - Middelaldersenterets St. Sunniva-symposium, Selje, juni 1994.

Sellevoid, B.J. 1994. Middelalderens mennesker: om knokler som kunnskapskilde. - Middelaldersenterets høstseminar. Universitetet i Oslo, september 1994.

Sellevoid, B.J. 1995. Rik mann, fattig mann, tigger, tyv - - - - Universitetet i Oslo Åpne Dager, Oslo, oktober 1995.

Sellevoid, B.J. 1995. C14 og menneskeben. - Reidar Nydal-symposiet, NTH, Trondheim, november 1995.

Storsletten, O. 1995. Trekirker i Norge på 1600- og 1700-tallet - plantyper. - Konferanse om nordiske trekirker. Kourtane, Finland, august 1995.

Storsletten, O. 1995. Plantypene til de norske trekirkene på 1600- og 1700-tallet. Påvirkning eller tradisjon? - Forskningsdagene 1995, Universitetet i Oslo, august 1995.

Diverse/Miscellaneous publications

Nordsted, T. 1995. Russian Icons in Norwegian Churches. - Conservation of late Russian Icons, The Valmo Art Conservation Institute, The Institute og Arts and Design,

Vantaa, 1995: 95-105.

Storsletten, O. 1995. Norske trekonstruksjoner. - Forelesninger ved Universitetet i Trento, Italia, mai 1995.

Hauglid, Lars 1995. Krusifikset i Vågåkyrkja. - Kyrkjeblad for Vågå nr 2 - 1995: 4-5.